

Securities & Exchange Organization, Research, Development & Islamic Studies (RDIS)
Journal of Securities and Exchange, Spring 2022, V. 15, No.57, pp.531-578

Investigating the Factors Affecting Financial Literacy Based on the Indigenous Model of Financial Literacy of Retail Investors in the Iranian Capital Market¹

Mehrdad Asi² Ebrahim Chirani³ Farzin Farahbod⁴

Received: 2020/10/01

Accepted: 2020/12/14

Research Paper

Abstract

Given the dynamic changes in economic environments, especially in the area of financial markets, which are particularly complex, improving the financial knowledge of investors as a subset of financial literacy, seems a necessity so that investors can make decisions that are more informed. This clearly highlights the need for analysis and research in this area and analysis of the issue of financial literacy. Therefore, the main issue in this study is how to measure the financial literacy of micro-investors in Iran? Therefore, the purpose of this study is to determine the factors affecting the level of financial literacy and assess the financial literacy of micro-investors in the capital market in Iran. For this purpose, the native model of financial literacy designed (Asi et al., 2020) is used. In the present study, the quantitative method was used to validate the model, the structural equation modeling method with partial least squares method with PLS software. Checked. The suitability indices of the model indicate the optimal fit of the data with the conceptual model, in other words, the quantitative data fit well with the conceptual model of the research and confirm the qualitative data.

The results of hypothesis testing in structural models with Student t test statistics showed that all hypotheses of this study except hypothesis 1-4 (environmental characteristics and demographics affect the financial literacy of micro-investors in the capital market) at the level of 5% probability (distance 95% confidence) is confirmed. In fact, not only Hypothesis 1-4 of this study is confirmed, but also other hypotheses are accepted.

Key Words: Financial literacy, Financial literacy Model, Retail Investors

JEL Classification: G53

1. DOI: 10.22034/jse.2022.12102.2062

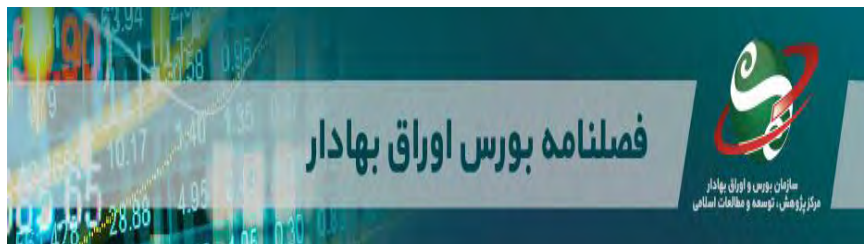
2. PhD Student in Financial Management, Department of Financial Management, Faculty of Management and Accounting, Rasht Branch, Islamic Azad University, Rasht, Iran.(mehrdadasi59@gmail.com)

3. Assistant Professor, Department of Management, Faculty of Management and Accounting, Rasht Branch, Islamic Azad University, Rasht, Iran. (Corresponding Author).(chirani@iaurasht.ac.ir)

4. Assistant Professor, Department of Management, Faculty of Management and Accounting, Rasht Branch, Islamic Azad University, Rasht, Iran.(farzinfarahbod@yahoo.com)

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

فصلنامه بورس اوراق بهادار

سازمان بورس و اوراق بهادار
مرکز پژوهش، توسعه و مطالعات اسلامی

سازمان بورس و اوراق بهادار، مرکز پژوهش، توسعه و مطالعات اسلامی

فصلنامه بورس اوراق بهادار، سال پانزدهم، شماره ۵۷، بهار ۱۴۰۱، صص ۵۷۸-۵۳۱

بررسی عوامل مؤثر بر سواد مالی بر اساس مدل بومی سواد مالی

سرمایه گذران خرد بازار سرمایه ایران^۱

مهرداد عاصی^۲، ابراهیم چیرانی^۳، فرزین فرحبد^۴

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۷/۱۰

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۹/۲۴

مقاله پژوهشی

چکیده

با عنایت به تغییرات پویا در محیط‌های اقتصادی، خصوصاً در حوزه بازارهای مالی که از پیچیدگی خاصی برخوردار است، ارتقاء دانش مالی سرمایه گذاران امری ضروری است تا بتوانند تصمیمات آگاهانه‌تری اتخاذ نمایند. با توجه به این موضوع، ضرورت تحلیل و پژوهش در این زمینه و واکاوی موضوع سواد مالی را روشن می‌نماید. بنابراین مسأله اصلی در این پژوهش به این صورت است که، سواد مالی سرمایه گذاران خرد در ایران چگونه باید اندازه گیری شود؟ از این رو، هدف این پژوهش، تعیین عوامل اثرگذار بر میزان سواد مالی و سنجش، ارزیابی سواد مالی سرمایه گذاران خرد بازار سرمایه در ایران است. برای این منظور، از مدل بومی طراحی شده سواد مالی (عاصی و همکاران، ۱۳۹۹) استفاده می‌شود. در پژوهش حاضر از روش کمی برای اعتباریابی مدل از روش مدل‌یابی معادلات ساختاری به روش حداقل مربعات جزئی با نرم افزار PLS استفاده شد که ابتدا مدل از طریق تحلیل عاملی تأییدی بررسی شد سپس مدل ساختاری از طریق برآورد مسیر بین متغیرها و شاخص‌های برازش مدل بررسی گردید. شاخص‌های برازندگی مدل حاکی از برازش مطلوب داده‌ها با مدل مفهومی می‌باشد و به عبارتی داده‌های کمی با مدل مفهومی پژوهش برازش مطلوبی داشته و مؤید داده‌های کیفی بوده است.

نتایج آزمون فرضیات در مدل‌های ساختاری و با آماره آزمون t استودنت نشان داد که همه فرضیات این مطالعه به غیر از فرضیه ۱-۴ (ویژگی‌های محیطی و دموگرافی بر سواد مالی سرمایه گذران خرد بازار سرمایه اثر دارد) در سطح احتمال معناداری ۵ درصد (فاصله اطمینان ۹۵ درصد) تأیید می‌شود. در واقع، فقط فرضیه ۱-۴ این مطالعه تأیید نمی‌شود اما بقیه فرضیه‌ها پذیرش می‌شود.

واژه‌های کلیدی: سواد مالی، سنجش سواد مالی، مدل مفهومی سواد مالی، سرمایه گذاران خرد.

طبقه‌بندی موضوعی: G53

DOI: 10.22034/jse.2022.12102.2062

۲. دانشجوی دکتری مدیریت مالی، گروه مدیریت مالی، دانشکده مدیریت و حسابداری، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران
(mehrdadasi59@gmail.com)

۳. استادیار گروه مدیریت، دانشکده مدیریت و حسابداری، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران. (نویسنده مسئول).
(chirani@iaurasht.ac.ir)

۴. استادیار گروه مدیریت، دانشکده مدیریت و حسابداری، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران.
(farzinfarahbod@yahoo.com)

۱- مقدمه

امروزه ابزارهای مالی، یکی از ارکان لاینفک زندگی بشر است. تحقیقات نشان می‌دهد هرچه سطح سواد مالی افراد یک جامعه بیشتر باشد، رونق مبادلات مالی و سطح رفاه افراد آن جامعه نیز بیشتر می‌شود. به همین خاطر است که در دهه اخیر اقدامات قابل توجهی توسط افراد و ارگان‌های دارای صلاحیت‌های علمی معتبر نظیر بانک جهانی و فاین اسکپ و و نظیر اینها در راستای معرفی، ارزیابی و شیوه‌های بهبود سواد مالی افراد ارائه گردیده است (دیاتی دیلمی و حنیفه زاده، ۱۳۹۴).

سازمان توسعه و همکاری‌های اقتصادی (OECD)^۱ از سال ۲۰۰۰ برنامه بین‌المللی ارزیابی دانش آموزان ۲ را که سنجش بین‌المللی از سیستم‌های آموزشی کشورهای مختلف است، اجرا می‌کند. این ارزیابی هر سه سال یک بار انجام می‌شود و دانش آموزان ۱۵ ساله را در چهار حوزه سواد خواندن، سواد ریاضی، سواد علمی و ظرفیت‌های راه حل یابی مورد سنجش قرار می‌دهد. ششمین ارزیابی در سال ۲۰۱۵ انجام شد. در این مطالعه، سواد مالی برای دانش آموزان ۱۵ ساله (جامعه آماری این مطالعه) این گونه تعریف شده است:

«سواد مالی عبارت است از توانایی دانش آموزان در به کارگیری دانش و مهارت در حوزه‌های کلیدی مورد نظر و تحلیل، استدلال و ارتباط مؤثر زمانی که آنان مشکلات را در موقعیت‌های مختلف، مطرح، حل و تفسیر می‌نمایند. این برنامه در پی آن است که به جای تمرکز صرف بر توانایی‌ها در زمینه برنامه‌های تحصیلی دانش آموزان، از دانش و مهارت آنان در برآورده کردن چالش‌های زندگی واقعی استفاده شود».

تعریف بالا، بر اساس تعریف OECD از سواد مالی بزرگسالان شکل گرفته است. این سازمان سواد مالی بزرگ سالان را به صورت زیر تعریف می‌کند:

«سواد مالی ترکیبی از آگاهی، دانش، مهارت، گرایش و رفتاری است که برای اتخاذ تصمیم‌های مالی مناسب و در نهایت دستیابی به رفاه مالی فردی ضروری است (Atkinson & Messy, 2012)».

با این وجود، در ارتباط با سنجش سواد مالی مدل یکسانی در ارتباط با تمام کشورها نمی‌توان بکار برد، از این رو، هدف این پژوهش، سنجش عوامل تأثیرگذار بر سواد مالی سرمایه‌گذاران خرد است. برای این منظور، مدل جامعی برای ادغام و یکپارچه‌سازی دانش، رفتار و نگرش مالی طراحی می‌شود. با توجه به وجود پراکندگی و عدم اتفاق نظر در تعریف سواد مالی، دور از انتظار نیست که روش‌های مختلفی هم برای سنجش آن وجود داشته باشد؛ چراکه اساساً سنجش هر موضوعی تابع تعریف آن است، به این معنی که حدود و دامنه تعریف آن است که ابعاد و محتوی سنجش را مشخص می‌کند. با بررسی پژوهش‌های انجام شده در زمینه سواد مالی، می‌توان گفت که آنها در محتوی سنجش و روش سنجش با یکدیگر اختلاف دارند. برای اعتبارسنجی مدل استفاده شده طراحی شده در این پژوهش، توان مدل نهایی، در مقایسه با مدل‌های قبلی ارزیابی می‌گردد. در نهایت، بر مبنای مدلی که اعتبار آن بر اساس نظرات خبرگان بررسی شده و توان آن در مقایسه با مدل‌های فعلی مورد ارزیابی قرار گرفته است، سواد مالی سرمایه‌گذاران در بورس اوراق بهادار تهران سنجش می‌شود. لذا سوال کلی این مطالعه به این صورت است که، عوامل مؤثر بر سنجش سواد مالی سرمایه‌گذاران خرد بازار سرمایه بر اساس مدل بومی (عاصی و همکاران، ۱۳۹۹) چیست؟

5 Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD)

6 The Programme for International Student Assessment (PISA)

۲- مبانی نظری

اتلاف جامپ استارت برای سواد مالی شخصی در سال ۲۰۰۷ در الگوی استانداردهای مالی شخصی خود، سواد مالی را چنین تعریف می‌کند: «سواد مالی، توانایی استفاده از دانش و مهارت‌ها در مدیریت کارآمد منابع مالی برای امنیت مالی طول عمر شخص است» (جامپ استارت، ۲۰۰۷).

سواد مالی توسط بنیاد مالی تحقیق در آموزش انگلستان به شرح زیر تعریف شده است. توانایی قضاوت آگاهانه و تصمیم‌گیری مؤثر در استفاده از منابع پولی و مدیریت آن (یعقوب نژاد و همکاران، ۱۳۹۰). سواد مالی اغلب مستلزم دانش درباره درستی تصمیم‌گیری‌های مربوط به امور مالی شخصی ویژه‌ای مانند املاک و مستغلات، بیمه، سرمایه‌گذاری، صرفه‌جویی، برنامه‌ریزی مالیاتی و بازنشستگی است. برخی صاحب‌نظران آن را شامل دانش صمیمی از مفاهیم مالی مانند ترکیب علاقه، برنامه‌ریزی مالی، مکانیزم‌های استفاده از کارت‌های اعتباری، روش صرفه‌جویی سودمند، حقوق مصرف‌کننده، ارزش زمانی پول، و غیره دانسته‌اند. تعریف استاندارد سواد مالی عبارت است از «داشتن دانش، مهارت، و اعتماد به نفس برای اتخاذ تصمیمات مالی ساختارمند». محیط نهادی نیز نقش مهمی در تصمیم‌گیری‌های مالی دارد و بر انتخاب‌ها، و کمیّت و کیفیت اطلاعات و محرک‌های مرتبط تأثیر بسیار دارد (میرزایی و شیرازیان، ۱۳۹۸، ص ۱۲۵).

عدم برخورداری جامعه از سطح سواد مالی مناسب منجر به کاهش رفاه مالی می‌شود. رفاه مالی درجه‌کفایت یا امنیت اقتصادی افراد و خانوارهاست. به عبارت بهتر رفاه مالی سطح مورد نظر برای محافظت افراد در مواجهه با مسائل روزمره زندگی نظیر از دست دادن شغل، بیماری، ورشکستگی، فقر و نیازمندی در سنین کهنسالی است (Smith Gold, 2000). مسائل و مشکلات مالی و فشارهای اقتصادی که طبعاً بخشی از آن ناشی از ناکافی بودن سواد مالی افراد است می‌تواند با ناهنجاری‌های ذیل رابطه داشته باشد:

۱) خصوصیت‌های خانوادگی؛ ۲) رفتارهای تند و خشن والدین؛ ۳) کاهش توان جوانان برای مقابله با مشکلات و مسائل روزمره زندگی؛ ۴) افزایش رفتارهای نابهنجار در سطح جامعه؛ ۵) اعتیاد به مشروبات الکلی و ۶) بروز رفتارهای شرارت آمیز (Elder, et al., 1992, p 5).

در زمینه سواد مالی تمامی کشورها طرح‌های ملی آموزش را تدوین کرده‌اند. به عنوان مثال در امریکا، شورای ملی تربیت اقتصادی امریکا، (۲۰۰۵) در گزارش «ابزارهای مالی مناسب برای زندگی» آزمون استاندارد برای سنجش سواد مالی دانش‌آموزان تا مقطع قبل از دانشگاه ارائه کرده است. این آزمون استاندارد، موفقیت‌های دانش‌آموزان را در دوره‌های آموزش سواد مالی و مالی شخصی ارزیابی می‌کند. این آزمون به همراه دفترچه راهنمای آن ارائه شده که در آن هدف هر سؤال و ارتباط آن با مسائل مالی و اقتصادی آورده شده است.

با وجود برنامه‌ریزی کشورهای مختلف در حوزه سنجش سواد مالی و برنامه‌ریزی ارتقاء سطح سواد، تا به حال در اقتصاد ایران برنامه ملی و یک الگوی بومی برای سنجش سواد مالی و ارتقاء آن ارائه نشده است. این مطالعه با این ضرورت این مساله را بررسی کرده است.

رسیدن به هر هدفی، بدون داشتن آگاهی و درک صحیح ممکن نیست. در سرمایه‌گذاری نیز همه چیز با شناخت و اطلاعات آغاز می‌شود. از آنجا که هر چه در یک زمینه مالی مانند سرمایه‌گذاری در بازارهای سرمایه با اطلاعات مالی بیشتری قدم بگذاریم، احتمالاً به نتایج بهتر و آگاهانه‌تری خواهیم رسید، برای امنیت سرمایه‌گذاری و کاهش مخاطره، داشتن سواد مالی بهترین و

قوی‌ترین ابزار است. در دنیای مدرن امروز، بدون توانایی در درک مسایل مالی و دانستن القای اقتصاد و امور مالی و داشتن سواد مالی، موفقیت سرمایه‌گذاری غیرممکن است. سواد مالی، مفهوم گسترده‌ای شامل اطلاعات و رفتار افراد، برای برخورداری از موقعیت امن مالی آتی است. این مفهوم در درجه اول، شامل توانمندسازی و آموزش افراد و جوامع در برابر مسائل مالی می‌باشد تا از طریق آن قادر باشند به ارزیابی بازارها و محصولات و اخذ تصمیم‌گیری آگاهانه اقدام کنند (Miler, 2009).

امروزه، با توجه به عواملی مانند افزایش پیچیدگی و تنوع محصولات و خدمات مالی، تصمیمات مالی پیچیده رودرروی سرمایه‌گذاران، انتقال مسئولیت امنیت مالی در زمان بازنشستگی از دولت‌ها به افراد و تغییر عوامل جمعیت‌شناختی و اقتصادی، توجه به سواد مالی به طور فزاینده‌ای رشد یافته است. این یافته، بر اساس پژوهش صورت گرفته توسط شبکه بین‌المللی آموزش مالی سازمان همکاری و توسعه اقتصادی (OECD) به دست آمده است. نتایج حاصل از این مطالعه نشان داد که نادانی مالی یکی از عواملی است که اثرات بحران مالی سال ۲۰۰۸ را تشدید نمود (Ateş, 2016, p1).

همچنین شواهدی وجود دارد که نشان می‌دهد، سواد مالی سرمایه‌گذاران، بر رفتارهای آنها در بازارهای سرمایه تأثیر معناداری دارد و به خصوص عامل بسیاری از نوسانات بازار که توسط سایر متغیرهای بنیادی توضیح داده نمی‌شود، به دلیل رفتارهای ناآگاهانه سرمایه‌گذاران بوده که این موضوع به نوبه خود، به میزان سواد مالی آنان نسبت داده می‌شود. این موضوع موجب شده که بررسی سواد مالی مشارکت‌کنندگان بازارهای سرمایه اهمیت بیشتری پیدا کند. بازارهای سرمایه با هدف تأمین منابع بلندمدت برای سرمایه‌گذاری در بخش‌های مختلف اقتصادی، نقش عمده‌ای را در رشد و توسعه اقتصادی کشورها ایفا نموده‌اند و در این میان، بورس اوراق بهادار به عنوان رکن اصلی بازار سرمایه، برای جذب و هدایت پس‌اندازها و نقدینگی سرگردان و پراکنده جامعه به مسیرهای بهینه و جهت دادن آن به طرف سرمایه‌گذاری مولد است. سواد مالی مشارکت‌کنندگان بازار، می‌تواند بر کارکرد بازارهای مالی و همچنین دستیابی این بازارها به اهدافشان، تأثیرگذار باشد.

بنظر می‌رسد اثرات رفتاری بی‌سوادی مالی به تورش‌های رفتاری سرمایه‌گذاران منجر می‌شود. منظور از تورش، انحراف از تصمیم‌گیری‌های درست و بهینه است. به دلیل محدود بودن زمان و منابع شناخت، نمی‌توان داده‌های جمع‌آوری شده از محیط را به طور بهینه تجزیه و تحلیل کرد؛ بنابراین ذهن انسان به طور طبیعی از محاسبات سرانگشتی استفاده می‌کند. اگر از چنین روش‌های ابتکاری به طور مناسب استفاده شود، می‌تواند مؤثر واقع شوند. در غیر این صورت، تورش‌های غیرقابل اجتنابی پیش خواهند آمد که از آنها، به عنوان اشتباهات سیستماتیک در قضاوت یاد شده است. مطالعات مختلفی درباره انواع خطاهای تأثیر این خطاها بر تصمیم‌گیری مالی انجام شده است (Karimi, 2015) و نتایج حاصل حاکی از آن است که تصمیمات مالی تحت تأثیر تورش‌های رفتاری قرار می‌گیرند. همچنین پژوهش‌های اخیر، این موضوع را مطرح می‌کنند که تورش‌های رفتاری، خود می‌تواند از میزان سواد مالی سرمایه‌گذاران تأثیر پذیرد (Roij, et al., 2011, p 593).

عمله شواهد تجربی به دست آمده از مطالعات قبلی نشان می‌دهد، بسیاری از افراد، فاقد دانش لازم برای انتخاب و درک علامت‌های بازار، مانند سقوط نرخ پس‌انداز، استقرار بدهی‌های مصرف‌کننده و وابستگی در حال رشد به مراکز سرمایه‌گذاری امن جایگزین سرمایه‌گذاری‌های مخاطره‌آمیز هستند. بر مبنای این شواهد، پژوهشگران قبلی اینگونه بحث می‌کنند که دسترسی به برنامه‌های سواد مالی، به ویژه ارائه اصول کلیدی و منابع تأمین بودجه برای طراحی سرمایه‌گذاری، با استفاده از برنامه سواد مالی برای گروه‌های سرمایه‌گذار، نیاز مبرم در هر جامعه است که باید امکانات این تحول توسط رهبران جامعه، سیاست‌گذاران، و توسعه‌دهندگان برنامه‌های مالی فراهم گردد. البته، تصمیم‌گیری آگاهانه سیاست‌گذاران، مستلزم بررسی و سنجش سواد مالی مشارکت‌کنندگان بازار است تا در این خصوص، اقدامات لازم پذیرد (Atkinson & Messy, 2012).

با وجود پژوهش‌های متعددی که در خصوص سواد مالی مشارکت‌کنندگان بازار در کشورهای توسعه‌یافته صورت گرفته است، بررسی‌ها نشان می‌دهد، این موضوع، در بازارهای نوظهور و به خصوص در ایران کمتر مورد توجه قرار گرفته و کمتر پژوهشی وجود دارد که به طور خاص، به سنجش سواد مالی سرمایه‌گذاران در بورس اوراق بهادار تهران و همچنین بررسی عوامل تأثیرگذار بر میزان سواد مالی سرمایه‌گذاران و نحوه سنجش آنان پرداخته باشد.

۳- پیشینه پژوهش

تحقیقات خارجی

- دوولی و رودریگویس پلنز^۱ (2020) به بررسی ارتباط بین فرهنگ و سواد مالی بزرگسالان در ایالات متحده امریکا پرداختند. آنها با بررسی ۶۰۰۰ نفر که از ۲۶ کشور متفاوت اجداد آنها به امریکا مهاجرت کرده بودند، به این نتیجه رسیدند که اگر فردی از کشور اجدادی با سواد مالی متوسط می‌آمد، احتمال اینکه به سؤالات سواد مالی در رابطه با تورم، متنوع بودن ریسک درست پاسخ دهد بالا بود. مؤلفه‌های فرهنگی پشت این نتیجه‌گیری شامل تأکید جدی بر صبر، جهت‌گیری طولانی مدت و ریسک‌گریزی در کشور اجدادی است.
- لی، وی و یو^۲ (2020) به بررسی تأثیر سواد مالی بر انتخاب پرتفوی سرمایه‌گذاری خانوارها و بازدهی سرمایه‌گذاری در بازارهای مالی پرداختند. آنها بر مبنای اطلاعات داده‌های پانلی خانوارهای چین در سال ۲۰۱۴، نشان دادند که سواد مالی باعث افزایش بازده سرمایه‌گذاری برای خانواده‌های جوان و دارای تحصیلات بیشتر می‌شود در حالی که بازده خانواده‌های مسن و دارای تحصیلات کمتر را کاهش می‌دهد.
- مورگان و گانگ لانگ^۳ (2020) به بررسی تأثیر سواد مالی بر شمولیت مالی و رفتار پس‌انداز در لاتوس پرداخته‌اند. نتایج نشان داد که سواد مالی تأثیر مثبت بر شمولیت مالی و رفتار پس‌انداز خانوارها دارد. خانوارهای دارای سواد مالی به صورت رسمی و غیررسمی سعی بر پس‌انداز بیشتر دارند. اما خانوارهای دارای سواد مالی کم، کمتر تمایل به پس‌انداز دارند.
- بانیر و شوارز^۴ (2018) به بررسی تأثیر دانش واقعی و ادراک شده مالی (یعنی سواد مالی و اعتماد به نفس) بر ثروت مالی می‌پرداخته‌اند. بر اساس نتایج، سواد مالی بیشتر منجر به ثروت بیشتر می‌شود، با آموزش عالی این اثر به میزان قابل توجهی برای زنان تقویت می‌شود، اما برای آقایان چنین نیست. ثروت مردان نیز با اعتماد به نفس افزایش می‌یابد، در حالی که به سختی تأثیر اعتماد به نفس برای زنان وجود دارد.

1 Maddalena Davoli, Núria Rodríguez-Planas

2 Jianjun Li, Qize Li and Xu Wei

3 Peter J Morgan, Trinh Quang Long

4 Christina Bannier and Milena Schwarz

- هیسائو و تسای^۱ (2018) به بررسی این موضوع پرداخته اند که آیا سواد مالی باعث مشارکت فعال در بازار مشتقات مالی تایوان می‌شود. نتایج نشان می‌دهد که حتی پس از کنترل نرخ مشارکت در بازار سهام، سواد مالی منافع قابل توجهی برای افراد دارد زیرا به آنها کمک می‌کند تا موانع ورود به خرید محصولات مشتقات را کاهش دهند. همچنین ثروت خانوارها، جنسیت، موقعیت مسکونی و منابع متنوع اطلاعات تأثیر قابل توجهی بر میزان مشارکت در بازارهای مشتقات دارد.
- موند و انیس^۲ (2017) عوامل تعیین کننده سواد مالی و پیامدهای آن بر رفتار سرمایه گذاران در تونس را بررسی کردند. آنها از رویکرد پرسشنامه ای بر جمع اوری داده ها استفاده کردند. یافته های این مطالعه نشان داد: اولاً، افرادی که سطح سواد مالی کم دارند، کمتر در بازار بورس سرمایه گذاری می کنند. دوماً، سطح سواد مالی متأثر از سن، سطح تحصیلات و درآمد سالانه است.
- دانشگاه پیتزبورگ در سال ۲۰۱۶ در تحقیق نشان داد که آموزش میتواند به دانش افراد در ارتباط با رفتارهای مالی آنان کمک می‌کند، به از این طریق باعث ایجاد ابزارهایی برای تصمیم گیری مسئولانه و آگاهانه می‌شود. با این حال، تا به امروز، هیچ توافقی در مورد اینکه چه ابزار باید برای مدل سواد مالی استفاده شود وجود ندارد.
- لواسریتی و میچل^۳ (2014) سواد مالی را به عنوان توانایی فرد برای پردازش اطلاعات اقتصادی و تصمیم گیری آگاهانه در مورد برنامه ریزی مالی، انباشت ثروت، مدیریت بدهی و حقوق بازنشستگی تعریف می‌کنند. به منظور ارزیابی چنین توانایی، این نویسندگان مجموعه‌ای از سوالاتی را که بر مبنای سه اصل اساسی طراحی طراحی کرده‌اند: حسابداری و دانش انجام محاسبات مربوط به نرخ بهره، درک تورم و درک ریسک پذیری. مجموعه سوالات آنها در حال حاضر به عنوان یک استاندارد در ادبیات موضوع شناخته شده است. در ایالات متحده (2011) در هلند (2011) و ژاپن (2011)، مورد مطالعه و استفاده قرار گرفته است.
- در میان کشورهای در حال ظهور، هنوز هم برای آشنایی با موضوعات مورد بررسی در این مقاله مشترک است. به عنوان مثال، در برزیل، مندس-دا-سیلوا و همکاران^۴ (2012) و مندس-دا-سیلوا^۵ (2013) مطالعاتی در مورد سواد مالی انجام داده‌اند.
- میر و اسپرنگر^۶ (2012)، در مقاله فقدان سواد مالی: تنظیم زمان و مشارکت در برنامه‌های آموزش مالی، این سوال را مطرح نمودند که چرا با وجود این که بسیاری از سیاستگذاران و اقتصاددانان استدلال می‌کنند که سواد مالی کلیدی برای موفقیت های مالی است، بسیاری از افراد با وجود اطلاع از مزایای

1 Yu Jen Hsiao, Wei Che Tsai

2 Amari Mouna and Jarboui Anis

3 Annamaria Lusardi & Olivia S. Mitchell

4 Tarcísio Pedro da Silva, Cristian Baú Dal Magro, Marcello Christiano Gorla, Wilson Toshiro Nakamura

5 J. Norvilitis, Wesley Mendes-Da-Silva

6 Stephan Meier and Charles Sprenger

آن، هنوز از نظر مالی بی سواد باقی مانده‌اند. نتایج نشان داد که دلیل اکثر افراد نداشتن وقت کافی برای شرکت در برنامه‌های آموزش سواد مالی می باشد.

- ساچز و همکاران^۱ (2012) در قسمت اول مقاله خود تحت عنوان "مخاطره سرمایه‌گذاری"، به بررسی میزان سواد مالی و ارتباط آن با درک مخاطره سرمایه‌گذاری، در آلمان پرداختند و به این نتیجه رسیدند که سواد مالی در ارتباط با تحلیل و درک مخاطره، با تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاری رابطه مستقیم دارد و بر اساس تجزیه و تحلیل رگرسیون، تفاوت بسیار جزئی در ترکیب مدل‌های درک مخاطره بین سرمایه‌گذاران وجود دارد. آنها همچنین در قسمت دوم مقاله خود، به بررسی تأثیر جنسیت، سن، تجربه سرمایه‌گذاری بر ارتباط سواد مالی و درک مخاطره سرمایه‌گذاری، پرداخته‌اند و به این نتیجه رسیدند که اختلاف معناداری بر اساس این عوامل در ارتباط با رابطه سواد مالی و درک از مخاطره وجود دارد.
- گاترگود^۲ (2012) در مقاله "خودکنترلی، سواد مالی و مصرف‌کنندگان بیش از حد بدهی"، به رابطه خودکنترلی، سواد مالی و استفاده بیش از حد مصرف‌کنندگان بریتانیا از اعتبار بدهی می‌پردازد. نتایج مطالعه وی نشان می‌دهد، فقدان کنترل بر نفس و بیسوادی مالی با عدم پرداخت بدهی گزارش شده توسط مصرف‌کنندگان ارتباط مثبت دارد؛ چرا که فقدان سواد مالی باعث ناتوانی در مدیریت وجه نقد و ایجاد بدهی‌های غیرقابل کنترل شده است.
- بنا به اعلام سازمان همکاری و توسعه اقتصادی^۳ (2012)، آموزش مالی فرآیندی است که افراد را در درک محصولات مالی و مفاهیم و ریسک‌های مرتبط با آن بهبود می‌بخشد به طوری که از اطلاعات و توصیه‌های ارائه شده، افراد توانایی و اطمینان لازم را برای توسعه تصمیمات امن و بنیادی برای بهبود وضعیت مالی خود را می‌گیرند. به طور مشابه آندرلونی و وندون (2010) آموزش مالی را به عنوان یک اقدام پیشگیرانه تعریف می‌کنند، زیرا این امر به شخصی امکان می‌دهد تا مشکلات مالی را مدیریت کند و امور مالی شخصی خود را به نحو رضایت بخش مدیریت کند، بنابراین از بدهی اجتناب می‌شود.
- در نهایت، تعدادی از مقالات، رابطه مثبت بین سواد مالی و مشارکت در بازار سهام را نشان می‌دهد (Roos, et al., 2011؛ Christelis, et al., 2010؛ Kimball and Shumway, 2006؛ a. o.).
- اگرچه تفاوت‌های متعدد در برداشت که مفهوم سازی و ارزیابی همه ابعاد مربوط به سواد مالی وجود دارد، اما در مورد اهمیت آن، توافق مشخصی وجود دارد. با توجه به پژوهش ویت^۴ (Vitt, 2004)، سواد مالی نقش مهمی در روند تصمیم‌گیری‌های مالی ایفا می‌کند، زیرا که نشان‌دهنده تلاش نظام‌مند برای ایجاد دانش مثبت، رفتار و نگرش است.

1 Katharina Sachse, Helmut Jungermann and Julia M. Belting

2 John Gathergood

3 Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD)

4 Lois A. Vitt

- وندون و آندرلونی^۱ (2010) استدلال می‌کنند که یکی از مهمترین نقش‌های آموزش مالی است که به عنوان پیشگیرانه عمل کند.
- ون‌روژ و لوساردی^۲ (2011)، در مقاله‌ای با عنوان "سواد مالی و مشارکت در بازار سهام"، دو مدل خاص برای اندازه‌گیری سواد مالی و مطالعه ارتباط آن با مشارکت در بورس، بوسیله نظرسنجی از خانوارها ارائه نمودند. آنها دریافتند که اکثر پاسخ‌دهندگان اطلاعات پایه و ابتدایی مالی و مفاهیمی مانند نرخ بهره، تورم و ارزش زمانی پول را درک می‌کنند. با این حال، تعداد اندکی از مفاهیم اساسی اطلاع دارند؛ بعلاوه، خیلی از پاسخ‌دهندگان تفاوت بین اوراق قرضه و سهام، رابطه بین قیمت اوراق قرضه و نرخ بهره و اصول متنوع‌سازی مخاطره را نمی‌دانند؛ و از همه مهمتر، آنها دریافتند که سواد مالی، تصمیم سرمایه‌گذاری مالی را تحت تأثیر قرار می‌دهد و عدم درک اقتصادی و امور مالی یک عامل بازدارنده برای مالکیت سهام است. از سوی دیگر، افراد با سواد مالی کم، کمتر احتمال دارد در سهام سرمایه‌گذاری کنند؛ سرمایه‌گذاران با تحصیلات یا ثروت پایین، به احتمال زیاد اقدام به نگهداری سبدهای متنوع ضعیف می‌کنند و مشخصات عمومی جمعیتی سرمایه‌گذاران ناآگاه بسیار شبیه افراد با سواد پایین در نمونه است.
- ون‌روژ و همکاران^۳ (2011) در مقاله خود با عنوان "سواد مالی و برنامه‌ریزی بازنشستگی در هلند"، به بررسی رابطه سواد مالی و برنامه‌ریزی دوران بازنشستگی افراد در هلند پرداخته‌اند. نتایج نشان داد که پیچیدگی تصمیم‌گیری مالی در خانوارها به شکل بی‌سابقه‌ای افزایش یافته است و به نظر می‌رسد با این شرایط، خانوارها با فقدان سواد مالی برای مقابله با این پیچیدگی‌ها، از جمله در رابطه با نحوه پس‌انداز و سرمایه‌گذاری برای دوران بازنشستگی خود، مواجه هستند بنابراین یک رابطه مثبت معنادار، بین سواد مالی و برنامه‌ریزی دوران بازنشستگی، در هلند وجود دارد؛ به این معنی که افرادی که دارای سواد و آگاهی مالی بیشتری هستند، در برنامه‌ریزی دوران بازنشستگی خود توانا تر هستند.
- دلایون و همکاران^۴ (2010)، در مقاله‌ای با عنوان آموزش سواد مالی در یک مدل رایگان، به بررسی تأثیر سواد مالی بر عملکرد افراد در محیط اقتصادی پرداخته‌اند. نتایج نشان داد که فقدان آموزش لازم در زمینه سواد مالی باعث افزایش میزان بدهی افراد و گرایش آنها به وام خواهد شد.
- گوئیسو و چاپلی^۵ (2008) در تحقیق خرد نشان دادند که اندازه‌گیری سواد مالی با میزان تنوع بخشی به پرتفوی سرمایه‌گذاری قابل انتخاب، ارتباط دارد.
- مدیتبوس و همکاران^۶ (2007) در مطالعه خود به بررسی تکنیک‌ها و روش‌های استفاده شده توسط گروه مختلف از سرمایه‌گذاران یونانی پرداختند نتایج آنها نشان داد که در مجموع، سرمایه‌گذاران،

1 Luisa Anderloni and Daniela Vandone

2 Maarten van Rooij, Annamaria Lusardi

3 Maarten van Rooij, Annamaria Lusardi, Rob J. Alessie

4 Laura D. DeLaune, Jessica S. Rakow and K.C. Rakow

5 Luigi Guiso and Tullio Jappelli

6 Dimitrios Maditinos, Zeljko Sevic and Nikolaos Theriou

هوش طبیعی (تجربی) خود را به عنوان مهمترین علل اساسی در تجزیه و تحلیل بازارهای مالی خارجی رتبه‌بندی کرده‌اند.

تحقیقات داخلی

- قالمق و همکاران (۱۳۹۸) به بررسی رابطه بین میزان سواد مالی و میزان شخصیت ماکیاولیستی سرمایه‌گذاران بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. هدف اصلی تحقیق، معرفی معیارهایی برای سنجش میزان سواد مالی سرمایه‌گذاران و بررسی رابطه آن با میزان شخصیت ماکیاولیستی آنها جهت یافتن مناسب‌ترین معیار موجود بود. این مطالعه برای یک دوره ۲ ساله از سال ۱۳۹۴ تا ۱۳۹۵ و در قلمرو مکانی بورس اوراق بهادار تهران و کارگزاران و شرکت‌های سرمایه‌گذاری فعال در بازار انجام شده است. پس از گردآوری اطلاعات با توزیع پرسشنامه‌های استاندارد بین‌المللی (پس از بومی‌سازی با شرایط داخل کشور) در بین سرمایه‌گذاران و جمع‌آوری پاسخ‌های آن و محاسبه متغیرهای تحقیق، با استفاده از روش آماری رگرسیون چندگانه به تجزیه و تحلیل داده‌ها به کمک نرم افزار SPSS، مدل آماری مناسب ارائه شده است. نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل داده‌ها حاکی از وجود رابطه معنادار منفی بین میزان سواد مالی و میزان شخصیت ماکیاولیستی سرمایه‌گذاران است.
- حسن زاده و همکاران (۱۳۹۸)، به شناسایی عوامل مؤثر بر تصمیم‌های سرمایه‌گذاری و بررسی رابطه سطح سواد مالی سرمایه‌گذاران و تصمیم‌های سرمایه‌گذاری آنان است. این پژوهش از نوع همبستگی است و برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه استفاده شده است. این پرسشنامه به شناسایی عوامل مؤثر بر تصمیمات سرمایه‌گذاران و همچنین ارزیابی سطح سواد مالی و درک ریسک سرمایه‌گذاران می‌پردازد. نتایج نشان می‌دهد که ذهنیات فردی، اطلاعات حسابداری، اطلاعات اقتصادی و نیازهای مالی شخصی بر تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاری در ایران، تأثیر دارند. در حالی که بین سطح سواد مالی و تصمیمات سرمایه‌گذاران، رابطه معناداری وجود ندارد. همچنین مشخص گردید سن، جنسیت، وضعیت تاهل رابطه معناداری با تصمیمات سرمایه‌گذاران ندارد ولی سطح تحصیلات با سواد مالی سرمایه‌گذاران رابطه مستقیم و معناداری دارد. به علاوه نتیجه نشان می‌دهد که با در نظر گرفتن میزان درک ریسک سرمایه‌گذاران، میزان ریسک‌پذیری آنها بر تصمیمات سرمایه‌گذاری آنها تأثیرگذار می‌باشد.
- میرزایی و شیرازیان (۱۳۹۸) به بررسی تأثیر شمولیت مالی و سواد مالی بر ارزش درک شده از سرمایه‌گذاری توسط سرمایه‌گذاران بورس اوراق بهادار تهران پرداخته‌اند. این پژوهش در نوع خود یک مطالعه‌ی کاربردی، کمی و پیمایشی بوده که به صورت مقطعی اجرا شده است. جامعه‌ی آماری این پژوهش سرمایه‌گذاران حقیقی فعال در بورس اوراق بهادار تهران به تعداد نامحدود بودند که با استفاده از جدول مورگان نمونه‌ی ۳۸۴ نفری از میان آنها به صورت تصادفی ساده انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده، پرسشنامه‌های استاندارد و روش گردآوری داده‌ها میدانی بوده است. روایی پرسشنامه‌ها از روش روایی عاملی و پایایی آنها به روش آلفای کرونباخ سنجیده شد به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش مدل‌سازی مسیری ساختاری مبتنی بر حداقل مربعات جزئی (PLS) بهره‌گرفته شد.

نتایج بررسی ها نشان دادند که شمولیت مالی و سواد مالی و مؤلفه هایشان تأثیر معناداری بر ارزش درک شده از سرمایه گذاری سرمایه گذاران دارد. همچنین شواهدی مبنی بر تأثیر گذاری مثبت و مستقیم سواد مالی و مؤلفه های آن بر شمولیت مالی مشاهده شد.

- رحمانی نوروزآباد و محمدی (۱۳۹۸) پیامدهای سواد مالی بر تصمیمات سرمایه گذاران و عملکرد سرمایه گذاری در بورس اوراق بهادار تهران را بررسی کرده اند. در این پژوهش میدانی، به منظور جمع آوری داده ها از پرسشنامه ی استاندارد استفاده شده است. جامعه ی آماری این پژوهش سرمایه گذاران حقیقی در بورس اوراق بهادار تهران می باشد و از این جامعه ی آماری، ۳۴۴ نفر از سرمایه گذاران به طور تصادفی ساده در دسترس و با استفاده از فرمول کوکران انتخاب و مورد بررسی قرار گرفتند. به منظور بررسی روابط بین متغیرهای پژوهش از تکنیک مدل یابی معادلات ساختاری و نرم افزار LISREL استفاده گردیده است. نتایج بدست آمده حاکی از آن است که تأثیر نگرش مالی و رفتار مالی بر تصمیمات سرمایه گذاران مثبت و معنادار است. همچنین تصمیمات سرمایه گذاران تأثیر مثبت و معناداری بر عملکرد سرمایه گذاری دارد.
- جلیوند و رستمی نوروزآباد (۱۳۹۷) یک مدل تجربی را برای توضیح روند تأثیر سواد مالی سرمایه گذاران، احساسات و ادراک ریسک بر تصمیم گیری های سرمایه گذاری در بورس اوراق بهادار تهران در جمهوری اسلامی ایران مورد بررسی قرار داده اند. به طور خاص، یک فرایند سه بعدی برای ارائه یک معیار قوی تر از ارزیابی سواد مالی توسط نگرش مالی، رفتار مالی و دانش مالی ارائه شده که اندازه گیری هر دو سطح دانش مالی پایه و دانش مالی پیشرفته را پوشش می دهد. نتایج این مطالعه با استفاده از مجموعه داده های گسترده ای در رابطه با رفتار سرمایه گذاران در بورس اوراق بهادار تهران در سال ۱۳۹۵ نشان داد که برخلاف مطالعات قبلی، شواهدی در مورد تأثیر سواد مالی بر روی ادراک ریسک سرمایه گذاران در ایران مشاهده نمی کنیم. از سوی دیگر، سواد مالی، ادراک ریسک و احساسات به صورت جمعی و به طور قابل توجهی بر تصمیم های سرمایه گذاران در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر می گذارند.
- شیرازیان (۱۳۹۷) به بررسی نقش سواد مالی و مدیریت پول بر مدیریت مالی شخصی سرمایه گذاران بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. این پژوهش به لحاظ نوع، یک مطالعه ی توصیفی پیمایشی و در زمره ی پژوهش های کمی و کاربردی قرار می گیرد که به صورت مقطعی در سال ۶۹ اجرا شده است. جامعه ی آماری آن سرمایه گذاران بورس اوراق بهادار تهران به تعداد نامحدود بوده است. با استفاده از جدول مورگان تعداد ۴۸۳ نفر بعنوان نمونه به روش نمونه گیری تصادفی ساده انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده ها، پرسشنامه های استاندارد سواد مالی، مدیریت پول و مدیریت مالی شخصی بوده است. داده ها با استفاده از روش آماری حداقل مربعات جزئی و نرم افزار اسمارت پی ال اس تحلیل شدند. یافته های این مطالعه مؤید تأثیر مثبت و معنادار سواد مالی و مدیریت پول و مؤلفه هایشان بر مدیریت مالی شخصی سرمایه گذاران بورس اوراق بهادار تهران می باشد. شواهد هیچ تأثیر غیرمستقیمی

را نشان نداد چرا که در نرم افزار اسمارت پی ال اس تأثیرها به دو بخش مستقیم و غیرمستقیم تفکیک می‌شوند.

- بینشیان و دهدار (۱۳۹۶) در پژوهشی به نتایجی دست یافتند که متغیرهایی از جمله رفتار منطقی، رفتار توده بار، رفتارهای واکنشی، رفتار مبتنی بر تجربه و آزمون و خطا بر گرایش های رفتاری و نگرش مبتنی بر رفتار، هنجاری ذهنی کنترل رفتار ادراک بر هوش مالی و در نهایت بر تصمیمات سرمایه گذاری تأثیر گذارند. میزان تأثیر گرایش های رفتاری ۰/۸۲۲ و هوش مالی ۰/۸۱۰ بوده است و گرایشات رفتاری نسبت به هوش مالی دارای تأثیر بیشتری بر تصمیمات سرمایه گذاری می‌باشد.
- جان افزایی و سجادی (۱۳۹۶) به تبیین الگوی بهینه و بررسی روابط سواد مالی، احساسات سرمایه گذاران، ادراک ریسک و تمایل به سرمایه گذاری (شواهدی از سرمایه گذاران فردی و نهادی در بورس اوراق بهادار تهران) پرداخته‌اند. از لحاظ قلمرو زمانی، این پژوهش برای سرمایه گذاران فردی و نهادی که در ۹ ماهه نخست سال ۱۳۹۵ در بورس اوراق بهادار تهران سرمایه گذاری نموده اند انجام گرفته است و قلمرو مکانی این پژوهش شامل سرمایه گذاران نهادی و فردی فعال در بورس اوراق بهادار تهران در کشور ایران می‌باشد. روش پژوهش با توجه به اینکه نوع مدل معادلات ساختاری و روش آزمون مدل رگرسیون بر اساس معادلات همزمان می‌باشد جهت تجزیه و تحلیل و آزمون فرضیه ها از نرم افزار لیزرل استفاده شده است. این پژوهش با توجه به هدف آن جز تحقیقات کاربردی محسوب می‌شود. در طبقه بندی پژوهش بر اساس روش، پژوهش حاضر از نوع همبستگی می‌باشد نمونه آماری در این تحقیق بخشی از جامعه آماری است که تعداد نمونه‌ها را ۳۸۴ نفر برای سرمایه گذاران بورس اوراق بهادار تهران در نظر گرفته شده است. روش جمع آوری داده ها از طریق پرسشنامه بوده است. نتایج نشان داد که بین سواد مالی، احساسات سرمایه گذاران، ادراک ریسک و تمایل به سرمایه گذاری رابطه معنا داری وجود دارد و الگوی مطلوب جهت تصمیم گیری وجود دارد.
- طغیانی و مرادی باصیری (۱۳۹۵) به تحلیل انتقادی الگوی متعارف آموزش عمومی سواد مالی از منظر اقتصاد اسلامی پرداخته‌اند. در این راستا، با جستجو در منابع مختلف دینی، مقالات مرتبط با اقتصاد اسلامی و نیز اسناد بالادستی نظام جمهوری اسلامی، به نقد موضوعی الگوی متعارف سواد مالی بر اساس ملاک های استخراجی از منابع دینی پرداخته شده است. و مهمترین جنبه های تشابهات، تمایزات و نیز نواقص آنها در مقایسه با مبانی و آموزه های دینی مشخص شده است. مهمترین یافته این پژوهش آن است که الگوی متعارف سواد مالی، الگویی فرد گرایانه است و به هویت های جمعی زندگی انسان کمتر توجه شده است، در حالی که در آموزه های اسلامی، در کنار هویت های فردی زندگی انسان، هویت های جمعی نیز مورد توجه زیادی قرار گرفته است.
- کریم‌قالمق و همکاران (۱۳۹۵) به معرفی معیارهایی برای سنجش میزان سواد مالی سرمایه گذاران و سپس بررسی رابطه آن با تورش های رفتاری سرمایه گذاران بورس اوراق بهادار تهران طی دوره ۲ ساله از سال ۱۳۹۴ تا ۱۳۹۵ و در قلمرو مکانی بورس اوراق بهادار تهران و کارگزاران و شرکت های سرمایه گذاری فعال در این بازار پرداختند. در این مطالعه پرسشنامه های استاندارد بین المللی (پس از

بومی‌سازی با شرایط داخل کشور) در بین سرمایه‌گذاران بورس اوراق بهادار تهران توزیع شده و با استفاده از روش آماری رگرسیون چندگانه به تجزیه و تحلیل داده‌ها به کمک نرم‌افزار SPSS، مدل آماری مناسب ارائه شده است. نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها حاکی از این است که بین میزان سواد مالی سرمایه‌گذاران و تورش‌های رفتاری آن‌ها رابطه معناداری در جهت مثبت وجود دارد.

- دیانتی دلمی و حنیفه زاده (۱۳۹۴)، سواد مالی خانواده‌های تهرانی و عوامل مرتبط با آن را از طریق توزیع پرسشنامه بین ۴۱۰ خانوار در سال ۱۳۹۲ بررسی کرده‌اند. نتایج بدست آمده نشان می‌دهد که وضعیت سواد مالی این افراد در حد مطلوبی نیست و نیازمند و علاقمند به بهره‌مندی از راهنمایی متخصصانی با عنوان "مشاور مالی خانواده" هستند. در ضمن علاوه بر بررسی وضعیت سواد مالی، به عواملی چون سن، جنس، میزان تحصیلات، میزان درآمد، رشته تحصیلی، انباشت سرمایه و محل سکونت (هر یک به عنوان یک فرضیه مستقل) پرداخته و روابط بین آنها را بررسی نموده که وجود ارتباط بین آنها و سواد مالی تایید شده است. از اینرو آموزش و اطلاع‌رسانی به عنوان راهکارهای اولیه توسط نهادهای دولتی و یا موسسات علمی و همچنین جامعه حسابداری پیشنهاد می‌شود.
- باهنر (۱۳۹۱) در پژوهشی رابطه سواد مالی و رفاه مالی معلمان شاغل در شهرستان یزد مورد بررسی قرار داد. ولی ایشان در این مطالعه به بررسی تأثیر ویژگی‌های جمعیت شناختی معلمان بر سطح سواد مالی و رفاه مالی آنان پرداخت. نتایج به دست آمده حاکی از عدم کفایت سواد مالی معلمان شاغل شهرستان یزد داشته و نتایج آزمون‌های جزئی نیز نشان داد که این مشکل در سطح هر سه حوزه فرعی سواد مالی (کسب درآمد، پس انداز و سرمایه‌گذاری-خرج و استقراض-بیمه و بازنشستگی) نیز مشهود است. نتایج آزمون‌ها در مورد تأثیر متغیرهای دموگرافیک بر سواد مالی و رفاه مالی نیز نشان داد تمامی متغیرهای دموگرافیک مورد بررسی در این مطالعه (به غیر از سن و وضعیت تاهل) بر سطح سواد مالی و رفاه مالی مؤثر بوده است.
- یعقوب نژاد و همکاران (۱۳۹۰)، به ارائه الگویی جهت سنجش سواد مالی دانشجویان ایرانی با استفاده از روش دلفی فازی پرداخته‌اند. در این پژوهش ابتدا مفهوم سواد مالی و مبانی نظری و پیشینه پژوهش‌های انجام شده در این حوزه مطرح می‌شود. سپس از تکنیک دلفی فازی برای کسب اجماع ۱۲ نفر از خبرگان مالی کشور (به عنوان پانل دلفی) استفاده و پرسشنامه‌ای مشتمل بر ۲۵ سوال جهت سنجش سواد مالی دانشجویان ایرانی تدوین و به عنوان الگوی سنجش سواد مالی در سطح دانشگاه‌های کشور ارائه گردیده است. نتایج پژوهش نشان داد سوالات منتخب حاصل از اجماع خبرگان دربر دارنده مفاهیم متنوعی از جمله ارزش زمانی پول، مالیات، سرمایه‌گذاری در سهام و اوراق مشارکت، تورم، بانکداری الکترونیک، طرق مختلف استقراض، بیمه و بازنشستگی و ... هستند.
- معین‌الدین و همکاران (۱۳۹۰) با استفاده از تکنیک دلفی فازی به ارائه الگویی جهت سنجش سواد مالی دانشجویان ایرانی پرداخته‌اند. جامعه آماری این مطالعه افرادی بوده‌اند که ضمن داشتن مدرک دکتری در یکی از رشته‌های حسابداری یا مالی صاحب تجارب ارزشمند کاری نیز بوده‌اند، که تعداد آنها برابر با ۱۲ نفر بود و خبرگان مطالعه را تشکیل می‌دادند. در ادامه با استفاده از تکنیک دلفی فازی

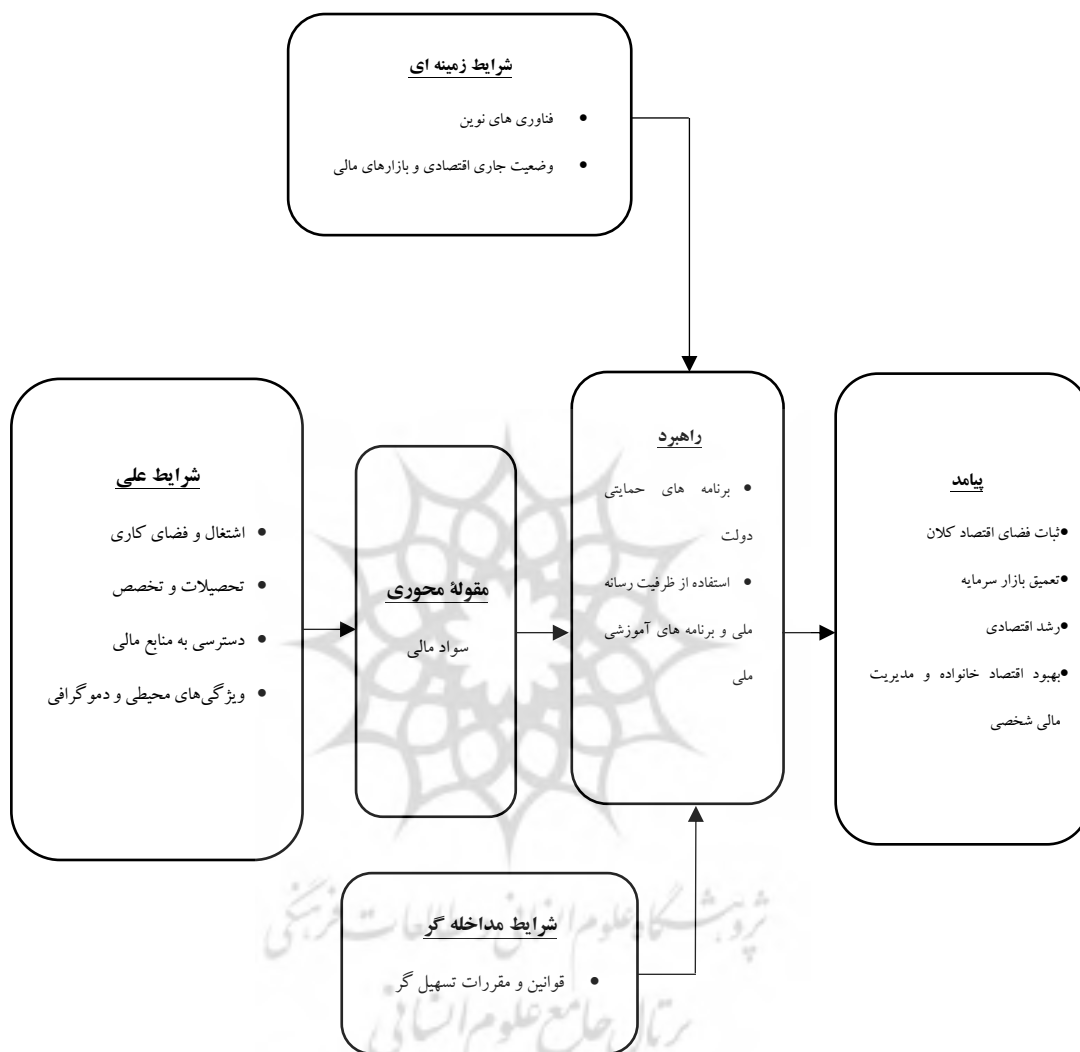
به کسب اجماع نظر خبرگان پرداخته شده و پرسشنامه ای مشتمل بر ۲۵ سوال جهت سنجش سواد مالی دانشجویان ایرانی تدوین و به عنوان الگوی سنجش سواد مالی در سطح دانشگاه های کشور ارائه گردیده است. در نهایت نتایج پژوهش حاکی از آن بود که سوالات منتخب حاصل از اجماع نظر خبرگان در بردارنده مفاهیم متنوعی از جمله ارزش زمانی پول، مالیات، سرمایه گذاری در سهام و اوراق مشارکت، تورم، بانکداری الکترونیک، طرق مختلف استقراض، بیمه و بازنشستگی و هستند.

- یوسفی (۱۳۹۰) در پژوهشی با عنوان اندازه گیری سواد مالی سرمایه گذاران حقیقی بورس اوراق بهادار و بررسی ارتباط سواد مالی سرمایه گذاران با تنوع پرتفوی و تصمیمات سرمایه گذاری آنها؛ به بررسی سواد مالی سرمایه گذاران پرداخت. جامعه آماری این پژوهش بورس های منطقه ای اوراق بهادار بوده و در این تحقیق از روش نمونه گیری خوشه ای دو مرحله ای برای تعیین حجم نمونه استفاده شده؛ به گونه ای که مراکز استان های کشور به عنوان خوشه در نظر گرفته شده اند. در نهایت تعداد ۱۶۰ نفر به عنوان حجم نمونه تعیین شدند. نتایج نشان داد که سواد مالی سرمایه گذاران بسیار پایین تر از حد معمول است. همچنین سواد مالی سرمایه گذاران تحت تأثیر متغیرهای دموگرافیک جنسیت و وضعیت اشتغال بوده اما سن، حوزه فعالیت، سطح تحصیلات، رشته تحصیلی و درآمد سرمایه گذار تأثیری بر سواد مالی سرمایه گذاران ندارد. در نهایت آشکار شد که سواد مالی سرمایه گذاران با تنوع پرتفوی آنها رابطه دارد.

- دهمرده (۱۳۹۰) در مطالعه خود به بررسی وضعیت سواد مالی و زیر حوزه های آن در بین کارآفرینان استان سیستان و بلوچستان و همچنین بررسی تأثیر متغیرهای دموگرافیک پرداخته است. نتایج به دست آمده در خصوص بررسی کفایت سواد مالی کارآفرینان حاکی از عدم کفایت امتیاز کلی سواد مالی کارآفرینان و همچنین عدم کفایت امتیاز هر یک از حوزه های سه گانه سواد مالی می باشد. در بحث تأثیر متغیرهای دموگرافیک نیز نتایج نشان داد تمامی متغیرهای دموگرافیک مورد استفاده (به جز سطح تحصیلات و جنسیت) بر سطح سواد مالی جامعه مورد آزمون اثر نداشته است.

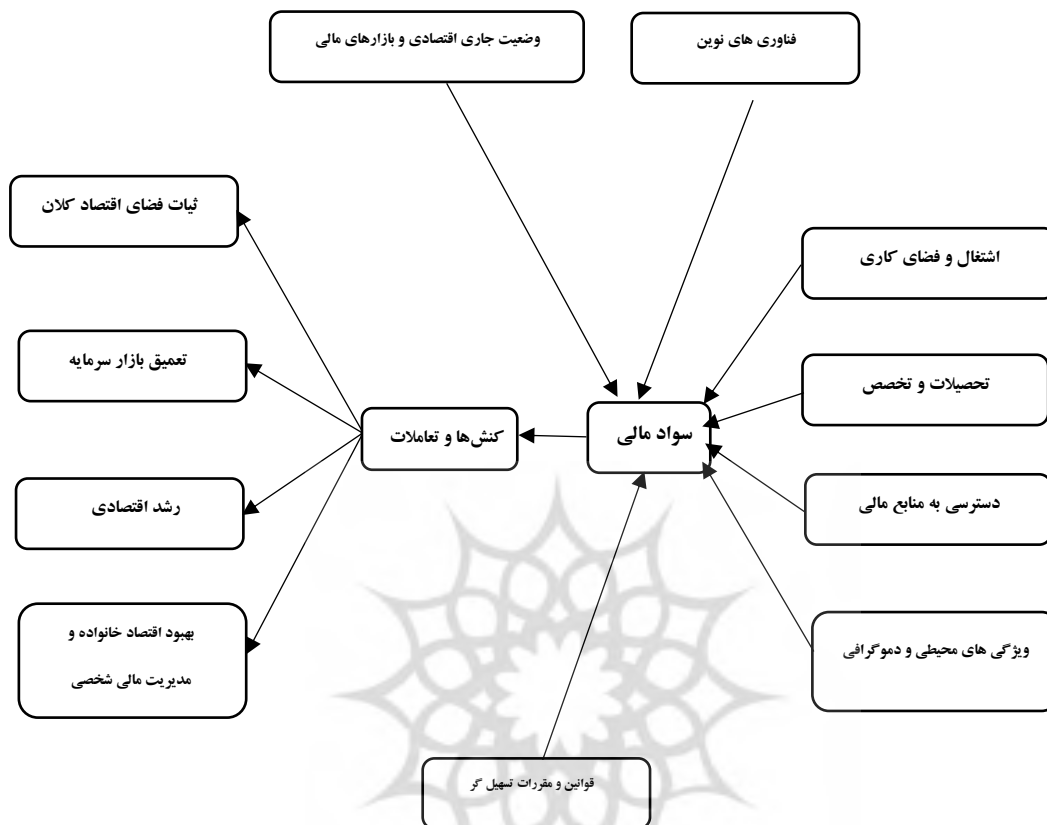
۴- فرضیات پژوهش

بر اساس تحقیق کیفی انجام شده در خصوص ارائه مدل بومی سنجش سواد مالی سرمایه گذاران خرد بازار سرمایه (عاصی و همکاران، ۱۳۹۹)، مدل پارادیمی سواد مالی به شرح شکل (۱) می باشد:

شکل (۱): مدل پارادیمی سواد مالی حاصل از یافته های پژوهش (عاصی و همکاران، ۱۳۹۹)

تدوین فرضیه‌ها بر مبنای خروجی گراندد تئوری و مدل بومی سواد مالی سرمایه‌گذاران خرد بازار سرمایه (عاصی و همکاران، ۱۳۹۹) به شرح زیر می‌باشد:

شکل (۲): مدل بومی مفهومی سواد مالی

الف: فرضیه‌های مرتبط با شرایط علی سواد مالی

فرضیه ۱- مسائل مربوط به اشتغال و فضای کاری، مسائل مربوط به تحصیلات و تخصص، دسترسی به منابع مالی، ویژگی‌های محیطی و دموگرافی شرایط علی تبیین سواد مالی سرمایه‌گذاران هستند.

فرضیه ۱-۱- مسائل مربوط به اشتغال و فضای کاری بر سواد مالی سرمایه‌گذاران خرد بازار سرمایه اثر دارد.

فرضیه ۱-۲- مسائل مربوط به تحصیلات و تخصص بر سواد مالی سرمایه‌گذاران خرد بازار سرمایه اثر دارد.

فرضیه ۱-۳- دسترسی به منابع مالی بر سواد مالی سرمایه‌گذاران خرد بازار سرمایه اثر دارد.

فرضیه ۱-۴- ویژگی‌های محیطی و دموگرافی بر سواد مالی سرمایه‌گذاران خرد بازار سرمایه اثر دارد.

ب) فرضیه های مرتبط با شرایط زمینه‌ای سواد مالی:

فرضیه ۲- فناوری های نوین و وضعیت جاری اقتصادی و بازارهای مالی زمینه خاصی جهت اجرای کنش‌ها و تعاملات تبیین سواد مالی سرمایه گذاران هستند.

فرضیه ۱-۲- فناوری های نوین بر سواد مالی سرمایه گذاران خرد بازار سرمایه اثر دارد.

فرضیه ۲-۲- وضعیت جاری اقتصادی و بازارهای مالی بر سواد مالی سرمایه گذاران خرد بازار سرمایه اثر دارد.

ج) فرضیه های مرتبط با شرایط مداخله‌گر سواد مالی:

فرضیه ۳- قوانین و مقررات تسهیل‌گر بر سواد مالی سرمایه گذاران خرد بازار سرمایه اثر دارد.

د) فرضیه های مرتبط با راهبردهای (کنش‌ها و تعاملات) سواد مالی:

فرضیه ۴- برنامه های حمایتی دولت، استفاده از ظرفیت رسانه ملی و برنامه های آموزشی ملی کنش‌ها و تعاملات جهت تبیین سواد مالی سرمایه گذاران هستند.

فرضیه ۱-۴- برنامه های حمایتی دولت در تبیین سواد مالی سرمایه گذاران اثر دارد.

فرضیه ۲-۴- استفاده از ظرفیت رسانه ملی و برنامه های آموزشی ملی در تبیین سواد مالی سرمایه گذاران اثر دارد.

ه) فرضیه های مرتبط با پیامدهای سواد مالی:

فرضیه ۵- سواد مالی تحت تأثیر شرایط علی، شرایط زمینه‌ای، شرایط مداخله‌گر و کنش‌ها و تعاملات، پیامدهایی مانند؛ ثبات فضای اقتصاد کلان، تعمیق بازار سرمایه، رشد اقتصادی، بهبود اقتصاد خانواده و مدیریت مالی شخصی را به همراه دارد.

فرضیه ۱-۵- کنش‌ها و تعاملات سواد مالی سرمایه گذاران خرد بازار سرمایه بر ثبات فضای اقتصاد کلان اثر دارد.

فرضیه ۲-۵- کنش‌ها و تعاملات سواد مالی سرمایه گذاران خرد بازار سرمایه بر تعمیق بازار سرمایه اثر دارد.

فرضیه ۳-۵- کنش‌ها و تعاملات سواد مالی سرمایه گذاران خرد بازار سرمایه بر رشد اقتصادی اثر دارد.

فرضیه ۴-۵- کنش‌ها و تعاملات سواد مالی سرمایه گذاران خرد بازار سرمایه بر بهبود اقتصاد خانواده و مدیریت مالی شخصی اثر دارد.

بر مبنای یافته‌های مدل پارادیمی پژوهش و فرضیه‌های مذکور، مدل مفهومی ارائه شده در شکل (۳-۴) روابط بین مقوله‌های اصلی حاصل از فرایند تحلیل کیفی را نشان می‌دهد.

۵- روش پژوهش

در پژوهش حاضر، از روش کمی به منظور آزمون مدل پیشنهادی سنجش سواد مالی استفاده شد. هدف این مرحله از پژوهش تعیین الگوهای پیچیده روابط، آزمون میزان روابط بین مقوله‌ها و دستیابی به سطوحی از توانایی تعمیم پذیری در نمونه بزرگتر است. در این مرحله، از روش پژوهش توصیفی - پیمایشی استفاده می‌شود زیرا به بررسی

پدیده هایی می‌پردازد که به صورت طبیعی رخ می‌دهند و در آنها هیچ دستکاری آزمایشی صورت نمی‌گیرد. پیمایش، پژوهشی است توصیفی- تبیینی که بر اساس انتخاب نمونه ای تصادفی و معرف از افراد جامعه پژوهش و پاسخ آنها به یک مجموعه پرسش با استفاده از پرسشنامه که از طریق نظرسنجی به مطالعه وضع موجود می‌پردازد (میرزایی، ۱۳۸۸، ص ۸۵). در این روش بر اساس داده‌های جمع آوری شده از آزمودنی‌ها با استفاده از پرسشنامه در طی انجام مطالعات انجام شده، روابط بین متغیرهای پژوهش مورد آزمون قرار می‌گیرد.

۵-۱- جامعه آماری، نمونه و روش نمونه گیری

در این پژوهش جهت انجام پژوهش کمی از روش نمونه گیری تصادفی ساده استفاده می‌شود. موضوع بسیار با اهمیت در تحلیل عاملی و مدل ساختاری که در روش تحقیق کمی استفاده می‌شود؛ تعیین حداقل حجم نمونه است. با وجود آنکه در مورد حجم نمونه لازم در این موارد، توافق کلی وجود ندارد، اما به زعم بسیاری از پژوهشگران حداقل حجم نمونه لازم ۲۰۰ می‌باشد. در تحلیل عاملی اکتشافی برای هر متغیر مشاهده پذیر ۱۰ یا ۲۰ نمونه و حداقل ۳۰۰ نمونه توصیه شده است. در تحلیل عاملی تأییدی و مدل ساختاری، حداقل حجم نمونه براساس متغیرهای پنهان تعیین می‌شود نه متغیرهای مشاهده پذیر، به گونه ای که ۲۰ نمونه برای هر عامل (متغیر پنهان) لازم است و بطور کلی حداقل ۲۰۰ نمونه توصیه شده است. نکته قابل توجه آن است که متغیرهای پنهان همان عامل‌ها یا ابعاد مدل هستند و متغیرهای مشاهده پذیر نیز همان سؤالات پرسشنامه می‌باشند (حبیبی و عدن ور، ۱۳۹۱، ص ۱۳).

با توجه به توضیحات فوق، با عنایت به اینکه تعداد ۵۰۰ پرسشنامه توزیع گردید، لیکن علیرغم دو ماه پیگیری فراوان و مداوم، در نهایت تعداد ۴۱۰ پرسشنامه جمع آوری گردید. در نهایت با تلخیص و توجه به اندازه حدی نمونه‌ها در سایر رویکردهای تعیین اندازه نمونه (همچون کوکران، مورگان و جی و ...)؛ ۳۸۴ پرسشنامه که نقص در پاسخ نداشتند، به عنوان مشاهدات نمونه این مطالعه در نظر گرفته شد. به عبارت بهتر، حجم نمونه در پژوهش حاضر ۳۸۴ نفر در نظر گرفته شده است.

۵-۲- ابزار گردآوری داده‌ها در مرحله کتی

با توجه به اینکه در پژوهش کیفی انجام شده و ارائه مدل بومی سواد مالی مؤلفه‌های تشکیل دهنده و مؤثر بر سواد مالی و سنجش سواد مالی شناسایی گردید لذا ابزار بخش کمی جهت سنجش سواد مالی بر اساس تحلیل داده‌های کیفی (مدل بومی سواد مالی) و در قالب پرسشنامه طراحی شد. طراحی گویه‌ها در بخش کمی با توجه به کدهای باز استخراج شده از مصاحبه‌ها انجام و برای درک و باورپذیر بودن بیشتر این گویه‌ها توسط مشارکت کنندگان، بیشتر گویه‌ها به طور مستقیم از متن مصاحبه‌ها استخراج و در پرسشنامه گنجانده شد. شایان ذکر اینکه برای نهایی کردن پرسشنامه از نظرات چند تن از افراد حاضر در مصاحبه نیز استفاده گردید.

بنابراین به منظور آزمون مدل مفهومی سنجش سواد مالی از طریق داده‌های کمی، پرسشنامه ای بر اساس مؤلفه‌های شناسایی شده در مرحله کیفی پژوهش مدل بومس سواد مالی (عاصی و همکاران، ۱۳۹۹) به عنوان زیرمقوله‌های محوری با کمک اساتید راهنما و مشاور تدوین گردید.

در مطالعات پیمایشی بر اساس ابزار پرسشنامه ضرورت دارد پژوهشگر الزامات و ملاحظات اخلاقی را در حد توان و استاندارد رعایت نماید. در این راستا در ابتدای هر پرسشنامه تنظیم شده، به افراد نمونه اطمینان خاطر داده شد که تکمیل و ارائه پرسشنامه، برای آنها هیچ گونه آثار حقوقی، اقتصادی و اجتماعی و... را مترتب نمی سازد و داده‌های ارائه شده، محرمانه تلقی و از آنها تنها استفاده آماری می‌گردد. به قصد اینکه افراد، نظر واقعی خود را ارائه نمایند، از ایشان خواسته شد از ذکر نام و اطلاعات شخصی خودداری نمایند.

پرسشنامه مشتمل بر هشت قسمت با ۱۰۷ گویه برای سنجش میزان تأثیر هر یک از گویه‌ها می‌باشد:

الف - گویه‌های عمومی: شامل ۶ سؤال است و مواردی چون سن، جنسیت، مدرک تحصیلی، رشته تحصیلی، شغل و سابقه حضور در بازار سرمایه مورد پرسش قرار گرفته است.

ب- گویه‌های دانش و فهم مالی: شامل ۱۲ سؤال

ج- گویه‌های مهارت مالی: شامل ۵ سؤال

د- گویه‌های آموزش، اطلاعات و اطمینان: شامل ۱۲ سؤال

ه- گویه‌های نگرش مالی: شامل ۴ سؤال

و- گویه‌های ویژه عوامل تأثیر گذار بر سواد مالی: شامل ۳۹ سؤال

ز- گویه‌های ویژه تأثیر سواد مالی بر ثبات فضای اقتصاد کلان، تعمیق بازار سرمایه، رشد اقتصادی، بهبود اقتصاد خانواده و مدیریت مالی شخصی: شامل ۱۵ سؤال

۵-۳- روایی

اگر شخصی اعتبار و روایی داده‌های خود را نداند، نمی‌تواند نسبت به آنچه که به دست آورده است و نتیجه‌گیری‌هایش زیاد مطمئن باشد (کرلینجر، ۱۳۷۶، ص ۱۱۱). پیش از اطمینان نهایی به ابزارهای اندازه‌گیری و بکارگیری آن‌ها در مرحله اصلی جمع‌آوری داده‌ها، ضرورت دارد که پژوهشگر از طریق علمی، اطمینان نسبی لازم را نسبت به روا بودن بکارگیری ابزار مورد نظر و معتبر بودن آن پیدا کند.

مقصود از روایی آن است که آیا ابزار اندازه‌گیری می‌تواند ویژگی و خصیصه‌ای که ابزار برای آن طراحی شده است را اندازه‌گیری کند یا خیر؟ موضوع روایی از آن جهت اهمیت دارد که اندازه‌گیری‌های نامناسب و ناکافی می‌تواند هر پژوهش علمی را بی‌ارزش و ناروا سازد (خاکی، ۱۳۷۹، ص ۲۴۴).

در مرحله کمی این پژوهش، روایی با استفاده از روش‌های روایی محتوا و روایی صورتی بررسی شده است. هدف از ارزیابی روایی محتوا پاسخ به این سؤال است که آیا محتوای ابزار قابلیت اندازه‌گیری هدف تعریف شده را دارد یا خیر؟ با توجه به اینکه اعتبار محتوای یک آزمون معمولاً توسط افراد متخصص در موضوع مورد مطالعه تعیین می‌شود، لذا اعتبار محتوا به قضاوت داوران بستگی دارد. از طرف دیگر ارزیابی روایی صورتی شامل این موضوع می‌شود که آیا ظاهر ابزار به صورت مناسب برای ارزیابی هدف مورد نظر طراحی شده است یا خیر؟ در اینجا نیز از نظر متخصصان استفاده می‌شود.

برای اطمینان از روایی محتوایی پرسشنامه، ضمن کسب نظرات اساتید راهنما و مشاور، پرسشنامه اولیه همراه با جدول مربوط به تعداد و شماره سؤالات و مقوله‌های مورد بررسی، به ۲۰ نفر از افراد متخصص در حوزه سواد

مالی ارائه و به صورت حضوری و همچنین در برخی موارد از طریق پست الکترونیک از ایشان خواسته شد ضمن در نظر گرفتن موارد در مورد کمیت و کیفیت پرسشنامه تدوین شده اظهار نظر نمایند؛

- تعداد گویه‌های طراحی شده در کل پرسشنامه.
- کفایت تعداد گویه‌های طراحی شده برای ارزیابی هر یک از مقوله‌ها.
- قابل درک و باورپذیر بودن گویه‌ها.
- اشکالات دستوری، تایپی و شکلی پرسشنامه.

بنابراین در این مرحله از پژوهش روایی محتوایی و روایی صوری پرسشنامه از طریق نظرخواهی از صاحب نظران، اساتید راهنما و مشاور بررسی و پس از اعمال اصلاحات مورد تأیید قرار گرفت.

۵-۴- پایایی

پایایی^۱ یک وسیله اندازه‌گیری، به دقت، اعتمادپذیری، ثبات یا تکرارپذیری نتایج آزمون اشاره دارد (به عبارتی صحت در اندازه‌گیری را نشان می‌دهد). مقصود از پایایی آن است که اگر ابزار اندازه‌گیری را در یک فاصله زمانی کوتاه، چندین بار و به گروه واحدی از افراد بدهیم، نتایج حاصل، نزدیک به هم باشد (مومنی، ۱۳۸۶).

برای اندازه‌گیری پایایی از شاخصی به نام ضریب پایایی استفاده می‌کنیم و دامنه ضریب، قابلیت اعتماد از صفر (عدم ارتباط) تا ۱+ (ارتباط کامل) است. ضریب قابلیت اعتماد نشانگر آن است که تا چه اندازه ابزار اندازه‌گیری، ویژگی‌های با ثبات آزمودنی و یا ویژگی‌های متغیر و موقتی وی را می‌سنجد (سرمد و دیگران، ۱۳۸۳).

قابلیت اعتماد یا پایایی، ثبات ابزار اندازه‌گیری در مراحل مختلف است. چندین روش برای ارزیابی پایایی ابزار اندازه‌گیری وجود دارد که مهم‌ترین آنها عبارتند از: بازآزمایی^۲ (آزمون-آزمون مجدد)، آزمون هم‌ارز^۳، روش دومیه کردن^۴، روش کودریچاردسون^۵ و روش آلفای کرونباخ^۶.

در این تحقیق برای ارزیابی پایایی ابزار اندازه‌گیری تحقیق از روش آلفای کرونباخ استفاده شده است که بر اساس پایداری درونی آزمون است. ضریب آلفای کرونباخ توسط کرونباخ ابداع شده و یکی از متداول‌ترین روش‌های اندازه‌گیری اعتمادپذیری و پایایی پرسشنامه‌هاست. ضریب آلفای کرونباخ، برای سنجش میزان تک بعدی بودن نگرش‌ها، عقاید و... بکار می‌رود. در واقع می‌خواهیم ببینیم تا چه حد برداشت پاسخگویان از سؤالات یکسان بوده است. اساس این ضریب بر پایه مقیاس‌هاست. مقیاس عبارتند از دسته‌ای از اعداد که بر روی یک پیوستار به افراد، اشیاء یا رفتارها در جهت به کمیت کشاندن کیفیت‌ها اختصاص داده می‌شود. رایج‌ترین مقیاس که در تحقیقات اجتماعی بکار می‌رود مقیاس لیکرت است. در مقیاس لیکرت اساس کار بر فرض هم وزن بودن گویه‌ها استوار است. بدین ترتیب به هر گویه نمراتی (مثلاً از ۱ تا ۵ برای مقیاس لیکرت ۵ گویه‌ای) داده می‌شود که مجموع نمراتی که هر فرد از گویه‌ها می‌گیرد نمایانگر گرایش او خواهد بود. این روش برای محاسبه هماهنگی درونی ابزار

1 Reliability

2 Testretest method

3 Parallelfoms method

4 Splithalf method

5 Kuder Richardson method

6 Cronbach Alpha method

اندازه‌گیری از جمله پرسشنامه‌ها یا آزمون‌هایی که خصیصه‌های مختلف را اندازه‌گیری می‌کنند، به کار می‌رود. روش اینکار نیز به این صورت است که ابتدا باید واریانس هر زیر مجموعه سؤال‌های پرسشنامه و واریانس کل را محاسبه کرد، سپس با استفاده از فرمول زیر مقدار ضریب آلفا را به دست آورد:

$$\alpha = \frac{k}{k-1} \left(1 - \frac{\sum s_i^2}{s_t^2} \right)$$

$$\alpha = \frac{k}{k-1} \left(1 - \frac{\sum_{i=1}^k s_i^2}{s_t^2} \right) \text{ که در آن:}$$

k : تعداد گویه‌ها یا سؤالات یک شاخص

S_i^2 : واریانس نمرات مربوط به گویه شماره i ام

S_t^2 : واریانس جمع نمره‌های هریاسخگو (واریانس کل شاخص)

البته اگر به جای ماتریس واریانس-کوواریانس، مقادیر ماتریس همبستگی برای ما مشخص باشد، در آن صورت مقدار آلفا از طریق فرمول زیر قابل محاسبه است که برابر با مقدار استاندارد شده آلفا نیز می‌باشد:

$$\alpha = \frac{NP}{1+p(N+1)}$$

که در آن N تعداد گویه‌ها، P میانگین همبستگی بین گویه‌ها و α ضریب پایایی کرونباخ می‌باشد. ضریب کرونباخ بین صفر و یک تغییر می‌کند و کمیت صفر مبین عدم پایایی و کمیت یک پایایی کامل در سؤالات و گویه‌هاست (سرمد و دیگران، ۱۳۸۵: ۱۶۹). در این تحقیق نیز به منظور تعیین پایایی آزمون، از روش آلفای کرونباخ استفاده خواهد شد. گفته می‌شود اگر ضریب آلفا بیشتر از ۰/۷ باشد، آزمون از پایایی قابل قبول برخوردار است. مرحله ابتدا پرسشنامه بین گروه ۳۰ نفری متخصصان (غیر از افراد نمونه آماری) اجرا و ضریب آلفای کرونباخ برای گویه‌های ۵ طیفی لیکرت محاسبه گردید که میزان آن برابر با ۰/۸۲ بود و این مقدار، بیانگر قابلیت بالای اطمینان پرسشنامه و پایایی مناسب آن است.

جدول (۱): خروجی ضریب آلفای کرونیخ مقوله ها در پرسشنامه

نوع عامل	عامل مورد بررسی	تعداد گویه	ضریب
شرایط علی	مسائل مربوط به اشتغال و فضای کاری	۲	۰,۷۰۱
	مسائل مربوط به تحصیلات و تخصص	۳	۰,۷۷۷
	دسترسی به منابع مالی	۵	۰,۹۲۳
	ویژگی های محیطی و دموگرافی	۶	۰,۷۷۲
کنش ها و تعاملات	برنامه های حمایتی دولت	۴	۰,۷۷۹
	استفاده از ظرفیت رسانه ملی و برنامه های آموزشی ملی	۵	۰,۷۳۷
شرایط زمینه ای	فناوری های نوین	۶	۰,۷۷۷
شرایط مداخله گر	وضعیت جاری اقتصادی و بازارهای مالی	۴	۰,۷۷۹
	قوانین و مقررات تسهیل گر	۴	۰,۶۳۱
پیامد ها	ثبات فضای اقتصاد کلان	۴	۰,۸۹۳
	تعمیق بازار سرمایه	۴	۰,۸۷۷
	رشد اقتصادی	۳	۰,۹۰۶
	بهبود اقتصاد خانواده و مدیریت مالی شخصی	۴	۰,۹۰۸
زیر مقوله محوری (سنجش سواد مالی)	نگرش	۴	۰,۷۶۴
	دانش و فهم مالی	۱۱	۰,۷۶۷
	مهارت	۵	۰,۸۶۴
	آموزش، اطلاعات و اطمینان	۱۲	۰,۷۵
	اطلاعات عمومی فرد	۹	۰,۷۰۱

ماخذ: یافته های تحقیق

۶- روش تجزیه و تحلیل داده ها

در این مرحله از پژوهش حاضر برای تأیید و آزمون مدل مفهومی از روش مدلیابی معادلات ساختاری استفاده شده است. مدل معادلات ساختاری به بررسی روابط علی بین متغیرها به صورتی منسجم می پردازد از طریق این مدل می توان قابل قبول بودن مدل های نظری را در جامعه های خاص با استفاده از داده های همبستگی، غیر آزمایشی و آزمایشی آزمود (کلانتری، ۱۳۸۸، ص ۲۳). بنابراین برای استخراج و اعتباریابی مدل از روش مدل یابی معادلات ساختاری به روش حداقل مربعات جزئی استفاده می شود که به منظور برآورد ضرایب مسیر و همچنین آزمون سؤالات پژوهش استفاده می شود. دلیل انتخاب رویکرد حداقل مربعات جزئی به عنوان دومین نسل از روش های معادلات ساختاری آن است که وابستگی کمتری به حجم نمونه، سطح سنجش متغیرها و نرمال بودن داده های توزیع شده دارد. رویکرد حداقل مربعات جزئی در دو مرحله انجام می شود. در اولین مرحله؛ مدل های اندازه گیری از طریق تحلیل عاملی تأییدی بررسی می گردد و در دومین مرحله؛ مدل ساختاری از طریق برآورد ضرایب مسیر بین متغیرها و شاخص های برازش مدل بررسی می شود.

در بیانی بهتر؛ در رویکرد کمی، بعد از اینکه اطلاعات پرسشنامه‌ها تلخیص و رویه‌های مرتبط با اصلاح پیش از استفاده داده‌ها در مدلسازی، اعمال شد. با استفاده از تحلیل عاملی، اطلاعات پرسشنامه‌ها به ازای هر مقوله شناسایی شده، در قالب یک متغیر ترکیبی تجمیع می‌شود. در واقع متغیر ترکیبی به عنوان نماگر مقوله، ترکیب خطی از مقادیر گویه‌های زیرمجموعه هر مقوله است. بعد از این هر مقوله در قالب یک نماگر اندازه گیری شد، با استفاده از رویکرد حداقل مربعات، ارتباط علی بین مقوله‌ها در چارچوب اهداف و فرضیه‌های مستخرج از نتایج رویکرد کیفی بررسی می‌شود.

۲- تجربه و تحلیل داده‌های

پس از استخراج مدل بومی سواد مالی سرمایه‌گذاران خرد بازار سرمایه (عاصی و همکاران، ۱۳۹۹)، در این پژوهش به تجزیه و تحلیل داده‌های کمی جمع‌آوری شده می‌پردازیم که در این راستا، ابتدا در بخش توصیفی ویژگی‌های جمعیت شناختی آزمودنی‌ها مورد بررسی قرار گرفت، سپس در بخش استنباطی از آزمون‌های آماری مرتبط شامل تحلیل عاملی تأییدی و مدل‌یابی معادلات ساختاری برای اعتباریابی و برازش مدل استفاده شده است. پس از آن نیز یافته‌های مربوط به آزمون و اصلاح مدل و در پایان این فاز از پژوهش اطلاعات مربوط به تحلیل‌های تکمیلی مرحله کمی گزارش شده‌اند.

۲-۱- تجزیه و تحلیلی توصیفی

در این بخش ابتدا ویژگی‌های جمعیت شناختی اعضای گروه نمونه پژوهش از نظر سن، جنسیت، تحصیلات دانشگاهی، رشته تحصیلی و سابقه کار مورد بررسی قرار گرفت.

جدول (۲): توزیع فراوانی نمونه بر حسب سن

سن	فراوانی	درصد
زیر ۳۰ سال	۱۱۰	۲۸٫۶
۳۰ تا ۴۰ سال	۱۰۸	۲۸٫۱
۴۱ تا ۵۰ سال	۱۳۳	۳۴٫۶
۵۱ تا ۶۰ سال	۳۱	۸٫۱
بالای ۶۰	۲	۰٫۵
جمع کل	۳۸۴	۱۰۰٫۰

ماخذ: یافته‌های تحقیق

بر اساس یافته‌های پژوهش ۲۸٫۶ درصد پاسخ دهندگان زیر ۳۰ سال، ۲۸٫۱ درصد بین ۳۰ تا ۴۰ سال ۳۴٫۶ درصد بین ۴۱ تا ۵۰ سال ۸٫۱ درصد بین ۵۱ تا ۶۰ سال و ۰٫۵ درصد رده سنین بالای ۶۰ سال هستند. بنابراین، اکثر پاسخگویان نمونه مورد مطالعه، معادل ۳۴٫۶ درصد در سنین ۴۱ تا ۵۰ سال قرار دارند.

جدول (۳): توزیع فراوانی نمونه بر حسب جنسیت

جنسیت	فراوانی	درصد
زن	۱۴۲	۳۷.۰
مرد	۲۴۲	۶۳.۰
جمع کل	۳۸۴	۱۰۰.۰

ماخذ: یافته های تحقیق

بر اساس یافته های پژوهش ۳۷ درصد پاسخگویان را زنان و ۶۳ درصد پاسخ دهندگان را مردان تشکیل می دهند. بنابراین، اکثر پاسخگویان نمونه، معادل ۶۳ درصد مرد هستند.

جدول (۴): توزیع فراوانی نمونه بر حسب مدرک تحصیلی

مدرک تحصیلی	فراوانی	درصد
دیپلم و زیر آن	۸۶	۲۲.۴
فوق دیپلم	۹۰	۲۳.۴
لیسانس	۸۸	۲۲.۹
فوق لیسانس	۱۰۰	۲۶.۰
دکتری	۲۰	۵.۲
جمع کل	۳۸۴	۱۰۰.۰

ماخذ: یافته های تحقیق

بر اساس یافته های پژوهش ۲۲,۴ درصد از پاسخ دهندگان دارای مدرک تحصیلی دیپلم و کمتر از دیپلم، ۲۳,۴ درصد فوق دیپلم ۲۲,۹ درصد لیسانس، ۲۶,۰ درصد فوق لیسانس ۵,۲ درصد دکتری هستند. بنابراین، اکثر پاسخگویان نمونه مورد مطالعه معادل ۲۲,۹ درصد مدرک تحصیلی لیسانس هستند.

جدول (۵): توزیع فراوانی نمونه بر حسب رشته تحصیلی

رشته تحصیلی	فراوانی	درصد
مرتبط با بازارهای مالی	۱۸۱	۴۷.۱
غیرمرتبط با بازارهای مالی	۲۰۳	۵۲.۹
جمع کل	۳۸۴	۱۰۰.۰

ماخذ: یافته های تحقیق

بر اساس یافته های پژوهش، رشته تحصیلی ۴۷,۱ درصد پاسخ دهندگان مرتبط با بازارهای مالی و ۵۲,۹ درصد غیرمرتبط با بازارهای مالی است. بنابراین، اکثر پاسخگویان نمونه، معادل ۵۲,۹ درصد در رشته های تحصیلی غیر مرتبط با بازارهای مالی تحصیل کرده اند.

جدول (۶): توزیع فراوانی نمونه بر حسب شغل

درصد	فراوانی	شغل
۳۶.۲	۱۳۹	مرتبط با بازارهای مالی
۶۳.۸	۲۴۵	غیر مرتبط با بازارهای مالی
۱۰۰.۰	۳۸۴	جمع

ماخذ: یافته های تحقیق

بر اساس یافته های پژوهش ۳۶,۲ درصد پاسخ دهندگان را افرادی تشکیل داده اند که شغل مرتبط با بازارهای مالی دارند و ۶۳,۸ درصد پاسخگویان نیز شغل غیرمرتبط با بازارهای مالی دارند. بنابراین، اکثر پاسخگویان نمونه مورد مطالعه، معادل ۶۳,۸ درصد شغل غیرمرتبط با بازارهای مالی دارند.

جدول (۷): توزیع فراوانی نمونه بر حسب سابقه کار

درصد	فراوانی	سابقه کار
۱۷.۷	۶۸	ندارد
۲۱.۶	۸۳	زیر ۵ سال
۲۹.۲	۱۱۲	۶ تا ۱۰ سال
۱۵.۶	۶۰	۱۱ تا ۱۵ سال
۱۵.۹	۶۱	بالای ۱۵ سال
۱۰۰.۰	۳۸۴	جمع کل

ماخذ: یافته های تحقیق

بر اساس یافته های پژوهش ۱۷,۷ درصد پاسخ دهندگان فاقد سابقه کار هستند، ۲۱,۶ درصد زیر ۵ سال، ۲۹,۲ درصد بین ۶-۱۰ سال، ۱۵,۶ درصد بین ۱۱-۱۵ سال و ۱۵,۹ درصد بیش از ۱۵ سال سابقه کار دارند. بنابراین، اکثر پاسخگویان نمونه مورد مطالعه، معادل ۲۹,۲ درصد ۶ تا ۱۰ سال سابقه کار دارند. تحلیل توصیفی متغیرهای مطالعه به طور خلاصه در جدول (۸) آورده شده است.

جدول (۸): تحلیل توصیفی

تحلیل توصیفی					مفاهیم (کدگذاری باز)	مقولات	طبقه در پارادایم	ردیف
انحراف معیار	میانگین	حداکثر	حداقل	تعداد				
۰.۸۳۴۶۱	۳.۰۲۳۴	۴.۰۰	۱.۰۰	۳۸۴	برخورداری از معلومات مالی	سواد مالی	مفهوم محوری	۱
۰.۸۰۲۴۷	۳.۰۰۵۲	۴.۰۰	۲.۰۰	۳۸۳	برخورداری از دانش مالی			۲
۰.۸۲۰۵۱	۳.۰۵۴۷	۵.۰۰	۲.۰۰	۳۸۴	برخورداری از مهارت و تجربه مالی			۳
۰.۷۸۸۵۷	۲.۹۱۴۱	۴.۰۰	۱.۰۰	۳۸۴	استفاده عملی از دانش مالی			۴
۰.۸۱۵۹۳	۳.۰۰۷۸	۴.۰۰	۱.۰۰	۳۸۴	بهره گیری از معلومات و اطلاعات در تصمیم گیری مالی			۵
۰.۸۰۸۵۹	۳.۰۳۹۱	۴.۰۰	۲.۰۰	۳۸۴	مدیریت منابع مالی			۶
۰.۷۹۱۵۳	۳.۰۱۰۴	۵.۰۰	۲.۰۰	۳۸۴	برخورداری از فهم مالی			۷
۰.۸۲۸۱۷	۳.۹۷۱۴	۵.۰۰	۲.۰۰	۳۸۴	آشنایی با ابزارهای مالی			۸
۰.۸۳۰۱۷	۳.۰۱۰۴	۵.۰۰	۱.۰۰	۳۸۴	مدیریت پول			۹
۰.۸۱۲۶۵	۳.۰۱۳۰	۵.۰۰	۲.۰۰	۳۸۴	فهم و استفاده از مفاهیم مالی و اقتصادی			۱۰
۰.۸۱۲۰۵	۴.۰۳۳۹	۵.۰۰	۲.۰۰	۳۸۴	فهم استفاده از ابزارهای مالی			۱۱
۰.۸۱۷۴۱	۳.۹۸۴۴	۵.۰۰	۲.۰۰	۳۸۴	دانشی از مفاهیم مالی پایه همچون نرخ بهره، ارزش زمانی، نرخ بازدهی، قیمت ثابت و جاری و ...			۱۲
۰.۸۴۸۶۷	۲.۰۵۴۷	۴.۰۰	۱.۰۰	۳۸۴	درک ارزشگذاری و قیمتگذاری ابزارهای مالی			۱۳
۰.۸۱۴۳۰	۲.۹۸۹۶	۵.۰۰	۱.۰۰	۳۸۴	توانمندی بودجه ریزی، سرمایه گذاری، وام گیری و پس انداز	۱۴		
۰.۸۴۷۲۶	۴.۰۱۳۰	۵.۰۰	۱.۰۰	۳۸۴	فضای مساعد حاکم بر ادارات و محیط کاری در ارتباط بازار سرمایه	شرایط عملی	۱۵	
۰.۸۰۴۰۷	۳.۹۴۰۱	۵.۰۰	۳.۰۰	۳۸۴	ارتباط شغل با بازارهای مالی		۱۶	

مسائل مربوط به اشتغال و فضای کاری

تحلیل توصیفی					مفاهیم (کدگذاری باز)	منولات	طبقه در پارادایم	ردیف
تعداد	حداکثر	حداکثر	پایه	انحراف معیار				
۳۸۴	۳۰۰	۵۰۰	۴۰۰۲۶	۰.۸۳۴۹۴	سطح سواد	مسائل مربوط به تحصیلات و تخصص	شرایط علی	۱۷
۳۸۴	۲۰۰	۵۰۰	۴۰۰۲۶	۰.۸۰۹۵۳	رشته تحصیلی مرتبط با حوزه مالی			۱۸
۳۸۴	۲۰۰	۵۰۰	۴۰۶۹۰۱	۰.۴۸۵۰۸	دانش تخصصی فرد در حوزه مالی			۱۹
۳۸۴	۱۰۰	۵۰۰	۳۰۹۹۴۸	۰.۸۵۸۰۶	داشتن درآمد مناسب	دسترسی به منابع مالی	شرایط علی	۲۰
۳۸۴	۱۰۰	۵۰۰	۳۰۹۴۷۹	۰.۸۷۷۵۷	برخورداری از ثروت			۲۱
۳۸۴	۱۰۰	۵۰۰	۲۰۱۱۷۲	۰.۸۶۶۷۴	داشتن پس انداز			۲۲
۳۸۴	۱۰۰	۴۰۰	۳۰۵۹۹	۰.۸۲۰۱۵	دسترسی به منابع استقراری			۲۳
۳۸۴	۱۰۰	۴۰۰	۳۰۶۶۹۳	۰.۵۱۳۵۲	دسترسی به سایر منابع			۲۴
۳۸۴	۱۰۰	۵۰۰	۲۰۱۰۹۴	۰.۸۹۸۸۰	اعتقادات مذهبی و شرعی در ارتباط با بازارها و ابزارهای مالی			۲۵
۳۸۴	۱۰۰	۳۰۰	۲۰۳۳۹	۰.۷۹۹۰۹	تمایل به استفاده از مشاوران سرمایه گذاران	نگرش	زیر مقوله محوری (سنجش سواد مالی)	۲۶
۳۸۴	۰۰۰	۱۰۰	۰.۶۷۷۱	۰.۴۶۸۲۰	عدم اتکا صرف به نظر دیگران و بررسی شخصی عوامل دخیل در سودآوری			۲۷
۳۸۴	۱۰۰	۴۰۰	۲۰۹۶۳۵	۰.۸۱۳۵۴	میزان ریسک پذیری و ریسک گزینی فرد			۲۸
۳۸۴	۱۰۰	۲۰۰	۱۰۰۶۵۱	۰.۲۴۷۰۳	درک ریسک ابزارهای مالی (سهام عادی، صندوق ها، اوراق و غیره)			۲۹
۳۸۴	۱۰۰	۲۰۰	۱۰۳۵۴۲	۰.۴۷۸۸۸	تفاوت سرمایه گذاری با قرض دادن	دانش و فهم مالی	زیر مقوله محوری (سنجش سواد مالی)	۳۰
۳۸۴	۱۰۰	۲۰۰	۱۰۶۵۶۳	۰.۴۷۵۵۸	نحوه کاهش ریسک سبد سرمایه گذاری (همبستگی بازدهی دارایی سبد)			۳۱

ردیف	طبقه در پارادایم	مقولات	مفاهیم (کدگذاری باز)	تحلیل توصیفی			
				تعداد	بازار نظر	بازار کار	بازار نگار
۳۲			درک تفاوت ابزارهای تامین مالی درون شرکتی و بیرون شرکتی (انتشار سهام، بدهی، اوراق و...)	۳۸۴	۱.۰۰	۲.۰۰	۱.۳۴۹۰
۳۳			نقش سود تقسیمی در تعیین قیمت سهام	۳۸۴	۱.۰۰	۲.۰۰	۱.۳۳۰۷
۳۴			آشنایی با انواع صندوق‌های سرمایه گذاری	۳۸۴	۱.۰۰	۲.۰۰	۱.۳۰۹۹
۳۵			درک تفاوت اوراق بهادار با انواع پرداخت‌های دوره ای	۳۸۴	۱.۰۰	۲.۰۰	۱.۳۴۳۸
۳۶			درک مفهوم ارزش زمانی پول	۳۸۴	۱.۰۰	۲.۰۰	۱.۳۵۱۶
۳۷			تفاوت اوراق بهادار تضمین شده و تضمین نشده	۳۸۴	۱.۰۰	۲.۰۰	۱.۳۴۱۱
۳۸			توانایی ارزیابی تأثیر متغیرهای کلیدی اقتصاد کلان مانند ارز، تورم، تعرفه‌های تجاری و... بر بازدهی ابزارهای سرمایه گذاری	۳۸۴	۰.۰۰	۲.۰۰	۰.۳۸۸۰
۳۹			اطلاع از اولویت تسویه ابزارهای مالی منتشره (اوراق اجاره، مشارکت، سهام و...) در صورت ورشکستگی شرکت‌ها	۳۸۴	۰.۰۰	۲.۰۰	۰.۹۴۵۳
۴۰			زیر مقوله محوری (سبب سواد مالی)	بازار (۱)	تجربه سرمایه گذاری (بازار مسکن، ارز، طلا، سپرده گذاری، سهام، صکوک، اوراق مشارکت، صندوقها و...)	۳۸۴	۱.۰۰
۴۱	تفاوت‌های صندوق‌های قابل معامله در بورس (ETF) و صندوق‌های سرمایه گذاری مشترک	۳۸۴			۱.۰۰	۲.۰۰	۱.۶۴۸۴
۴۲	نحوه پوشش ریسک سرمایه گذاری در ابزارهای سرمایه گذاری	۳۸۴			۰.۰۰	۲.۰۰	۰.۹۹۲۲

تحلیل توصیفی					مفاهیم (کدگذاری باز)	منولات	طبقه در پارادایم	ردیف
انحراف معیار	پهنایی	جداکنندگی	جداافتادگی	تعداد				
۰.۴۶۸۲۰	۱.۳۲۲۹	۲.۰۰	۱.۰۰	۳۸۴	مهارت افزایش سود سرمایه گذاری و استراتژی‌های کاهش ریسک سرمایه گذاری			۴۳
۰.۸۳۲۵۸	۲.۰۳۶۵	۵.۰۰	۱.۰۰	۳۸۴	تشخیص حداقل سرمایه مورد نیاز برای ورود به بازارهای مالی موازی و خرید ابزارهای سرمایه گذاری			۴۴
۰.۸۴۳۳۶	۳.۰۳۹۱	۵.۰۰	۲.۰۰	۳۸۴	تبلیغ در رسانه‌های ملی	برنامه‌های حمایتی دولت	راهبردی	۴۵
۰.۵۹۰۰۲	۲.۴۱۶۷	۵.۰۰	۲.۰۰	۳۸۴	ترغیب مردم از طریق تریبون‌های رسمی			۴۶
۰.۸۹۶۷۰	۲.۰۷۲۹	۵.۰۰	۱.۰۰	۳۸۴	واگذاری شرکت‌ها و دارایی‌های دولتی از طریق بازار سرمایه			۴۷
۰.۵۳۴۰۳	۴.۶۳۲۸	۵.۰۰	۱.۰۰	۳۸۴	اجرای سیاست‌های حمایتی دولت (سهام عدالت و...) از طریق بازار سرمایه			۴۸
۰.۵۱۶۱۹	۲.۶۰۲۱	۳.۰۰	۱.۰۰	۳۸۲	آگاهی از عوامل مربوطه به بسته شدن نمادها در بازار سهام	آموزش، اطلاعات و آلمینان	زیر مقوله محوری (سبب سواد مالی)	۴۹
۰.۴۷۵۵۸	۰.۳۴۳۸	۱.۰۰	۰.۰۰	۳۸۴	اطلاع از مقوله تضاد منافع مدیران			۵۰
۰.۷۲۰۹۳	۴.۵۴۹۵	۵.۰۰	۱.۰۰	۳۸۴	شفاف‌سازی هزینه‌های ارائه خدمات مالی از سوی نهادهای ارائه کننده خدمات مالی			۵۱
۰.۸۵۶۱۶	۲.۰۵۷۳	۵.۰۰	۰.۰۰	۳۸۴	افشای تضاد منافع مدیران شرکت و سهامداران			۵۲
۰.۴۹۴۵۲	۴.۶۶۴۱	۵.۰۰	۲.۰۰	۳۸۴	افشای اقدامات غیرقانونی شرکت و دست کاری در قیمت اوراق بهادار			۵۳
۰.۵۷۱۶۶	۴.۵۸۵۹	۵.۰۰	۱.۰۰	۳۸۴	ارائه صورت‌های مالی دوره‌ای و سالانه به سهامداران			۵۴
۰.۵۸۹۷۰	۴.۶۱۲۰	۵.۰۰	۱.۰۰	۳۸۴	افشای اطلاعات شرکت‌هایی که در معرض ورشکستگی قرار دارند			۵۵

ردیف	عنوان مقاله	مفاهیم (کدگذاری باز)	تحلیل توصیفی			
			تعداد	بازاریابی	پول	تجزیه و تحلیل
۵۶		آشنایی با منابع آموزشی مرتبط با حوزه‌های مالی	۳۸۴	۲۰۰	۴۰۰	۲۰۹۴۸
۵۷		عوامل تعیین کننده تصمیم گیری در ارتباط با سرمایه گذاری (اختیار، دوستان/آشنایان، روند قیمتی ابزار مالی، صورت‌ها و اسناد مالی مرتبط با ابزار، وجهه ابزار در بازار مالی)	۳۸۴	۱۰۰	۴۰۰	۳۰۰۵۲
۵۸		آشنایی با نهادهای بازارهای مالی مانند نهاد متضمن تسویه معاملات، کارگزاری ها، بیمه ها، تامین سرمایه ها، صندوق‌ها و ...	۳۸۴	۱۰۰	۲۰۰	۱۰۳۴۹۰
۵۹		شرکت در دوره‌های آموزشی	۳۸۴	۰۰۰	۱۰۰	۰۳۵۶۸
۶۰		نحوه آگاهی نسبت به بازارهای مالی و دسترسی به ابزارهای آموزشی (روزنامه‌ها و جراید، فیلم، اینترنت، شبکه‌های اجتماعی، کلاس و ...)	۳۸۴	۲۰۰	۵۰۰	۲۰۴۰۳۶
۶۱	شرایط علی	سن	۳۸۴	۱۰۰	۴۰۰	۲۰۹۸۱۸
۶۲		جنس	۳۸۴	۱۰۰	۴۰۰	۱۰۳۸۵۴
۶۳		تاهل و مجرد	۳۸۴	۱۰۰	۵۰۰	۱۰۴۴۵۳
۶۴		محل زندگی	۳۸۴	۱۰۰	۵۰۰	۱۰۴۲۱۹
۶۵		عوامل محیطی (ارتباط با افراد فعال در بازارهای مالی، حاکم شدن قضا و روحیه سرمایه گذاری در محیط‌های خانوادگی، فامیلی، دوستانه و ...)	۳۸۴	۱۰۰	۵۰۰	۴۰۳۳۹
۶۶		برخورداری از روحیه سرمایه گذاری در بازارهای مالی و حقیقی و علاقه مندی به آن	۳۸۴	۴۰۰	۵۰۰	۴۰۶۵۳۶
۶۷		آموزش از طریق تلویزیون	۳۸۴	۲۰۰	۵۰۰	۳۰۰۸۸۵
		ویژگی‌های محیطی و دموگرافیک	سن	فرد	راه	ساز

تحلیل توصیفی					مفاهیم (کدگذاری باز)	منوبات	طبقه در پارادایم	ردیف
انحراف معیار	پرتوگن	طراکتر	طراکتر	تعداد				
۰.۵۷۰۶۶	۲.۳۸۲۸	۵.۰۰	۲.۰۰	۳۸۴	پخش تبلیغات بازارهای مالی همچون بازارهای بورس، فرابورس، کالا و... در تلویزیون			۶۸
۰.۶۶۷۶۸	۱.۴۴۲۷	۴.۰۰	۱.۰۰	۳۸۴	تبلیغ تامین مالی از طریق اوراق بهادار اسلامی در تلویزیون			۶۹
۰.۸۱۱۹۵	۴.۰۶۲۵	۵.۰۰	۳.۰۰	۳۸۴	آموزش در مدارس و دانشگاه‌ها از طریق برگزاری کارگاه‌ها، سمینارها و...			۷۰
۰.۸۶۸۶۴	۳.۰۸۸۵	۵.۰۰	۲.۰۰	۳۸۴	گنجاندن واحدهای درسی در دوره‌های مختلف درسی در ارتباط با سواد مالی			۷۱
۰.۴۸۲۷۰	۳.۳۱۷۷	۵.۰۰	۳.۰۰	۳۸۴	وجود نرم افزارهای مختلف تحت وب و موبایل جهت تسهیل معاملات در بازارهای مالی و آموزش‌های مربوطه	فناوری‌های نوین	عوامل زمینه‌ای	۷۲
۰.۴۸۶۷۱	۳.۳۸۲۸	۴.۰۰	۳.۰۰	۳۸۴	آموزش عمومی در ارتباط با بکارگیری نرم افزارها و برنامه‌های معاملات ابزارهای مالی			۷۳
۰.۷۹۸۲۷	۳.۹۵۰۵	۵.۰۰	۲.۰۰	۳۸۴	فراهم کردن دسترسی عموم به اینترنت تلفن همراه و ثابت			۷۴
۰.۷۹۱۷۰	۳.۹۵۰۵	۵.۰۰	۲.۰۰	۳۸۴	اطلاع رسانی و آگاهی بخشی در ارتباط با وضعیت بازارهای مالی از طریق ابزارهای ارتباطی			۷۵
۰.۸۹۴۹۲	۲.۰۵۷۳	۵.۰۰	۱.۰۰	۳۸۴	بهبود عملکرد سامانه‌های معاملاتی بازار سرمایه			۷۶
۰.۸۶۳۶۲	۲.۰۷۸۱	۵.۰۰	۱.۰۰	۳۸۴	امکان احراز هویت غیر حضوری از طریق نرم افزارهای تحت موبایل و وب			۷۷
۰.۸۳۹۷۱	۳.۰۴۹۵	۵.۰۰	۱.۰۰	۳۸۴	رشد فزاینده‌ی هزینه‌ها و مخارج خانوار در اقتصاد ایران			۷۸
۰.۸۶۴۲۳	۲.۰۴۹۵	۵.۰۰	۱.۰۰	۳۸۴	افزایش نرخ ارز و طلا	۷۹		

وضعیت جاری اقتصادی و بازارهای مالی

ردیف	طبقه در پارادایم	مقولات	مفاهیم (کدگذاری باز)	تحلیل توصیفی			
				تعداد	طی مذاکره	طی مذاکره	تعداد
۸۰	شرایط مذاکره	قوانین و مقررات تسهیل گر	افزایش قیمت مسکن و اجاره بها	۳۸۴	۱۰۰	۵۰۰	۲۰۲۸۶
۸۱			بازدهی مناسب بازار سرمایه در مقایسه با سایر بازارها	۳۸۴	۲۰۰	۵۰۰	۲۴۳۴۹
۸۲			تصویب این نامهها و تسهیل کننده	۳۸۴	۲۰۰	۵۰۰	۲۴۰۸۹
۸۳			تصویب استفاده از ظرفیت مشاوره‌های اجتماعی برای کمک و حمایت از تازه واردان به بازارهای مالی بویژه سرمایه	۳۸۴	۱۰۰	۵۰۰	۳۹۴۷۹
۸۴			ممانعت از مقررات گذاری‌های متعدد و روزانه	۳۸۴	۱۰۰	۵۰۰	۲۱۰۴۲
۸۵	تسهیل	ثبات فضای اقتصاد کلان	تصویب ابزارهای مالی جدید و مقررات گذاری سریع در ارتباط با این ابزارها	۳۸۴	۱۰۰	۵۰۰	۲۹۳۴۹
۸۶			ثبات در بازار پولی و ممانعت از افزایش نرخ سود بانکی	۳۸۴	۱۰۰	۵۰۰	۲۰۹۳۸
۸۷			ثبات در بازار ارز و ساماندهی این بازار	۳۸۴	۱۰۰	۵۰۰	۲۰۲۸۶
۸۸			ثبات در بازار مسکن و هزینه بر کردن معاملات سفته بازانه در این بازار	۳۸۴	۱۰۰	۵۰۰	۳۹۷۴۰
۸۹			کاهش ناطمینانی تورمی و ایجاد ثبات مالی در اقتصاد	۳۸۴	۱۰۰	۴۰۰	۱۴۰۳۶
۹۰	تسهیل	تعمیق بازار سرمایه	کاهش تورش‌های رفتاری سرمایه گذاران	۳۸۴	۲۰۰	۵۰۰	۲۴۴۲۷
۹۱			افزایش استقبال از بازار سرمایه	۳۸۴	۲۰۰	۵۰۰	۲۴۱۹۳
۹۲			توسعه فرهنگ سرمایه گذاری در بازار سرمایه	۳۸۴	۲۰۰	۵۰۰	۲۴۲۹۷
۹۳			تعمیق و توسعه مالی بویژه بازار سرمایه	۳۸۴	۲۰۰	۵۰۰	۲۴۴۷۹

تحلیل توصیفی					مفاهیم (کدگذاری باز)	منولات	طبقه در پارادایم	ردیف
انحراف معیار	پهنایی	طراکات	طراکات	تعداد				
۰.۸۹۷۹۱	۲.۰۲۳۴	۵.۰۰	۱.۰۰	۳۸۴	هدایت نقدینگی به بخش حقیقی اقتصاد	رشد اقتصادی	پایمند	۹۴
۰.۹۳۰۱۶	۲.۰۶۵۱	۵.۰۰	۱.۰۰	۳۸۴	ثبات در بازارهای موازی (ارز، طلا، مسکن و ...)			۹۵
۰.۹۲۱۱۲	۲.۱۱۴۶	۵.۰۰	۱.۰۰	۳۸۴	رشد بخش حقیقی			۹۶
۰.۵۸۲۶۹	۲.۳۹۸۴	۵.۰۰	۲.۰۰	۳۸۴	برنامه ریزی بازتنسنگی موثر	بهبود اقتصاد خانواده و مدیریت مالی شخصی	پایمند	۹۷
۰.۸۸۸۳۳	۲.۰۶۷۷	۵.۰۰	۱.۰۰	۳۸۴	دستیابی به امنیت درآمدی			۹۸
۰.۶۴۱۷۶	۲.۴۷۴۰	۵.۰۰	۲.۰۰	۳۸۴	حفظ ارزش دارایی			۹۹
۰.۶۳۷۸۲	۲.۴۲۴۵	۵.۰۰	۲.۰۰	۳۸۴	افزایش درآمد و ثروت آفرینی			۱۰۰
۰.۴۸۳۳۸	۱.۶۳۰۲	۲.۰۰	۱.۰۰	۳۸۴	جنسیت	اطلاعات عمومی فردی	زیر مقوله محوری (سنجش سواد مالی)	۱۰۱
۰.۹۷۴۱۲	۲.۲۳۷۰	۵.۰۰	۱.۰۰	۳۸۴	سن			۱۰۲
۰.۴۷۳۸۳	۱.۶۶۱۵	۲.۰۰	۱.۰۰	۳۸۴	وضعیت تاهل			۱۰۳
۱.۲۲۵۵۳	۲.۶۸۲۳	۵.۰۰	۱.۰۰	۳۸۴	سطح تحصیلات			۱۰۴
۰.۴۹۹۸۳	۱.۵۲۸۶	۲.۰۰	۱.۰۰	۳۸۴	رشته تحصیلی مرتبط با حوزه مالی			۱۰۵
۰.۴۸۱۲۰	۱.۶۳۸۰	۲.۰۰	۱.۰۰	۳۸۴	اشتغال در حوزه‌های مالی			۱۰۶
۰.۵۰۷۵۳	۲.۳۲۸۱	۴.۰۰	۲.۰۰	۳۸۴	درآمد ماهانه			۱۰۷
۰.۷۹۹۷۰	۴.۰۱۳۰	۵.۰۰	۱.۰۰	۳۸۴	سود مورد انتظار بلند مدت و کوتاه مدت سرمایه‌گذاری			۱۰۸
۱.۳۰۸۱۷	۲.۹۰۳۶	۵.۰۰	۱.۰۰	۳۸۴	سابقه حضور در بازارهای مالی ساختار یافته مثل بازار سرمایه			۱۰۹

ماخذ: یافته‌های تحقیق

۲-۷- تجزیه و تحلیل استنباطی (تحلیل همبستگی چند متغیره داده ها)

تجزیه و تحلیل همبستگی چند متغیره داده ها در دو مرحله اصلی انجام شد. در مرحله نخست، تحلیل عامل تأییدی مرتبه اول قبل از مدل سازی معادلات ساختاری به عنوان یک گام قبلی برای بررسی اعتبار پرسشنامه و اعتبار سازه عوامل انجام شد. سپس در مرحله دوم برای پاسخ به دومین پرسش اصلی پژوهش و بررسی فرضیه های بازتولید شده پژوهش، روابط مفروض بین عوامل تأیید شده در قالب مدل مفهومی با استفاده از مدل سازی معادلات ساختاری مورد آزمایش قرار گرفتند. در ادامه نتایج مربوط به تحلیل عاملی تأییدی مرتبه اول برای هر یک از ابعاد پرسشنامه به تفکیک ارائه شده است.

در تحلیل عاملی تأییدی، پژوهشگر سعی می کند تأییدی بر یک ساختار عاملی فرض شده ارائه دهد. به عبارت دیگر، وی تعیین می کند که داده ها با یک ساختار عاملی معین که در فرضیه آمده است هماهنگ است یا خیر؟ از آنجایی که مقولات اصلی پژوهش حاضر دارای مؤلفه های فرعی نبودند لذا در مورد آنها تحلیل عاملی مرتبه اول انجام شده است. تحلیل عاملی تأییدی مرتبه اول، رابطه عامل ها (متغیرهای پنهان) با گویه ها (متغیرهای مشاهده پذیر) مورد سنجش قرار می گیرد. در این روش هیچ گونه رابطه ای بین متغیرهای پنهان مورد بررسی قرار نمی گیرد.

۲-۷-۱- تحلیل های عاملی تأییدی مرتبه اول مقوله های شرایط علی

شرایط علی سواد مالی از ۴ مقوله مسائل مربوط به اشتغال و فضای کاری، مسائل مربوط به تحصیلات و تخصص، دسترسی به منابع مالی، ویژگی های محیطی و دموگرافی تشکیل شده است، برای تأیید اینکه آیا این مقوله ها به درستی توسط گویه های مربوطه سنجیده می شود یا نه، از تحلیل عاملی تأییدی مرتبه اول استفاده شده است. در جدول (۹) بارهای عاملی این گویه ها ارائه می شود.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

جدول (۹): بارهای عاملی گویه های شرایط علی سواد مالی

بار عاملی	گویه	عامل
۰/۷۲۴	فضای مساعد حاکم بر ادارات و محیط کاری در ارتباط بازار سرمایه	مسائل مربوط به اشتغال و فضای کاری
۰/۷۲۴	ارتباط شغل با بازارهای مالی	
۰/۲۱۷	سطح سواد	مسائل مربوط به تحصیلات و تخصص
۰/۷۳۳	رشته تحصیلی مرتبط با حوزه مالی	
۰/۷۳۷	دانش تخصصی فرد در حوزه مالی	
۰/۶۳۱	داشتن درآمد مناسب	دسترسی به منابع مالی
۰/۴۳۱	برخورداری از ثروت	
۰/۲۶۹	داشتن پس انداز	
۰/۴۶۴	دسترسی به منابع استقراری	
۰/۷۲۷	دسترسی به سایر منابع	
۰/۲۵۵	سن	ویژگی های محیطی و دموگرافی
۰/۷۲۹	جنس	
۰/۷۵۶	تاهل و مجرد	
۰/۷۶۵	محل زندگی	
۰/۲۱۶	عوامل محیطی (ارتباط با افراد فعال در بازارهای مالی، حاکم شدن فضا و روحیه سرمایه گذاری در محیط های خانوادگی، فامیلی، دوستانه و ...)	
۰/۲۱۵	برخورداری از روحیه سرمایه گذاری در بازارهای مالی و حقیقی و علاقه مندی به آن	

ماخذ: یافته های تحقیق

همانطور که مشاهده می شود هیچ کدام از بارهای عاملی در جدول فوق کمتر از مقدار ۰/۲ نمی باشند لذا می توان نتیجه گرفت که اجزاء مدل، مناسب بوده و شاخص ها، سازه های مورد نظر را به خوبی سنجیده است.

۲-۲-۲- تحلیل های عاملی تأییدی مرتبه اول مقوله های شرایط زمینه ای

همانطور که گفته شد شرایط زمینه‌ای سواد مالی از ۲ مقوله فناوری‌های نوین، وضعیت جاری اقتصادی و بازارهای مالی تشکیل شده است؛ به منظور تأیید اینکه آیا این مقوله‌ها به درستی توسط گویه‌های مربوط سنجیده می‌شود یا نه، از تحلیل عاملی تأییدی مرتبه اول استفاده شده است. در جدول (۱۰) بارهای عاملی مربوط به هر یک از گویه‌ها ارائه می‌شود.

جدول (۱۰): بارهای عاملی گویه‌های شرایط زمینه‌ای سواد مالی

بار عاملی	گویه	عامل
۰/۶۵۶	وجود نرم افزارهای مختلف تحت وب و موبایل جهت تسهیل معاملات در بازارهای مالی و آموزش‌های مربوطه	فناوری‌های نوین
۰/۲۸۳	آموزش عمومی در ارتباط با بکارگیری نرم افزارها و برنامه‌های معاملات ابزارهای مالی	
۰/۲۲۰	فراهم کردن دسترسی عموم به اینترنت تلفن همراه و ثابت	
۰/۲۶۳	اطلاع رسانی و آگاهی بخشی در ارتباط با وضعیت بازارهای مالی از طریق ابزارهای ارتباطی	
۰/۶۲۴	بهبود عملکرد سامانه‌های معاملاتی بازار سرمایه	
۰/۵۶۲	امکان احراز هویت غیرحضوری از طریق نرم افزارهای تحت موبایل و وب	
۰/۳۵۴	رشد فزاینده ی هزینه‌ها و مخارج خانوار در اقتصاد ایران	وضعیت جاری اقتصادی و بازارهای مالی
۰/۶۸۹	افزایش نرخ ارز و طلا	
۰/۶۵۴	افزایش قیمت مسکن و اجاره بها	
۰/۷۰۳	بازدهی مناسب بازار سرمایه در مقایسه با سایر بازارها	

ماخذ: یافته‌های تحقیق

همانطور که مشاهده می‌شود هیچ کدام از بارهای عاملی در جدول فوق کمتر از مقدار ۰/۲ نمی‌باشند لذا می‌توان نتیجه گرفت که اجزاء مدل، مناسب بوده و شاخص‌ها، سازه‌های مورد نظر را به خوبی سنجیده است.

۲-۲-۳- تحلیل های عاملی تأییدی مرتبه اول مقوله های شرایط مداخله گر

همان گونه که قبلاً گفته شد شرایط مداخله گر سواد مالی از ۱ مقوله قوانین و مقررات تسهیل گر تشکیل شده است؛ جهت تأیید اینکه آیا این مقوله‌ها به درستی توسط گویه‌های مربوط سنجیده می‌شود یا نه، از تحلیل عاملی تأییدی مرتبه اول استفاده شده است. در جدول (۱۱) بارهای عاملی مربوط به هر یک از گویه‌ها ارائه می‌شود.

جدول (۱۱): بارهای عاملی گویه های شرایط مداخله گر سواد مالی

بار عاملی	گویه	عامل
۰/۶۹۷	تصویب آیین نامه‌ها و تسهیل کننده	قوانین و مقررات تسهیل گر
۰/۳۳۲	تصویب استفاده از ظرفیت مشاوره‌های اجتماعی برای کمک و حمایت از تازه واردان به بازارهای مالی بویژه سرمایه	
۰/۷۰۷	ممانعت از مقررات گذاری‌های متعدد و روزانه	
۰/۵۱۱	تصویب ابزارهای مالی جدید و مقررات گذاری سریع در ارتباط با این ابزارها	

ماخذ: یافته های تحقیق

همانطور که مشاهده می شود هیچ کدام از بارهای عاملی در جدول فوق کمتر از مقدار ۰/۲ نمی باشند لذا می توان نتیجه گرفت که اجزاء مدل، مناسب بوده و شاخص‌ها، سازه های مورد نظر را به خوبی سنجیده است.

۲-۴- تحلیل های عاملی تأییدی مرتبه اول مقوله های کنش ها و تعاملات

همانطور که گفته شد کنش ها و تعاملات سواد مالی از ۲ مقوله برنامه‌های حمایتی دولت و استفاده از ظرفیت رسانه ملی و برنامه‌های آموزش ملی تشکیل شده است؛ به منظور تأیید اینکه آیا این مقوله ها به درستی توسط گویه های مربوط سنجیده می شود یا نه، از تحلیل عاملی تأییدی مرتبه اول استفاده شده است. در جدول (۱۲) بارهای عاملی مربوط به هر یک از گویه ها ارائه می شود.

جدول (۱۲): بارهای عاملی گویه های کنش ها و تعاملات سواد مالی

بار عاملی	گویه	عامل
۰/۴۸۸	تبلیغ در رسانه‌های ملی	برنامه‌های حمایتی دولت
۰/۷۳۸	ترغیب مردم از طریق تریبون‌های رسمی	
۰/۷۲۹	واگذاری شرکت‌ها و دارایی‌های دولتی از طریق بازار سرمایه	
۰/۴۱۸	اجرای سیاست‌های حمایتی دولت (سهام عدالت و...) از طریق بازار سرمایه	
۰/۴۳۰	آموزش از طریق تلویزیون	استفاده از ظرفیت رسانه ملی و برنامه‌های آموزش ملی
۰/۷۷۹	پخش تبلیغات بازارهای مالی همچون بازارهای بورس، فرابورس، کالا و... در تلویزیون	
۰/۷۷۹	تبلیغ تامین مالی از طریق اوراق بهادار اسلامی در تلویزیون	
۰/۲۴۱	آموزش در مدارس و دانشگاه‌ها از طریق برگزاری کارگاه‌ها، سمینارها و...	
۰/۴۷۸	گنجانیدن واحدهای درسی در دوره‌های مختلف درسی در ارتباط با سواد مالی	

ماخذ: یافته های تحقیق

همانطور که مشاهده می شود هیچ کدام از بارهای عاملی در جدول فوق کمتر از مقدار ۰/۲ نمی باشند لذا می توان نتیجه گرفت که اجزاء مدل، مناسب بوده و شاخص‌ها، سازه های مورد نظر را به خوبی سنجیده است.

۷-۲-۵- تحلیل‌های عاملی تأییدی مرتبه اول مقوله‌های پیامدها

همان گونه که قبلاً گفته شد پیامدهای سواد مالی از ۴ مقوله ثبات فضای اقتصاد کلان، تعمیق بازار سرمایه، رشد اقتصادی، بهبود اقتصاد خانواده و مدیریت مالی شخصی تشکیل شده است؛ به منظور تأیید اینکه آیا این مقوله‌ها به درستی توسط گویه‌های مربوطه سنجیده می‌شود یا نه، از تحلیل عاملی تأییدی مرتبه اول استفاده شده است. بارهای عاملی هر یک از گویه‌ها در جدول (۱۳) ارائه می‌شود.

جدول (۱۳): بارهای عاملی گویه‌های پیامدهای سواد مالی

عامل	گویه	بار عاملی
ثبات فضای اقتصاد کلان	ثبات در بازار پولی و ممانعت از افزایش نرخ سود بانکی	۰/۶۲۴
	ثبات در بازار ارز و ساماندهی این بازار	۰/۶۵۷
	ثبات در بازار مسکن و هزینه بر کردن معاملات سفته بازانه در این بازار	۰/۲۱۶
	کاهش ناطمینانی تورمی و ایجاد ثبات مالی در اقتصاد	۰/۷۷۹
تعمیق بازار سرمایه	کاهش تورش‌های رفتاری سرمایه‌گذاران	۰/۶۶۶
	افزایش استقبال از بازار سرمایه	۰/۷۴۱
	توسعه فرهنگ سرمایه‌گذاری در بازار سرمایه	۰/۸۰۹
	تعمیق و توسعه مالی بویژه بازار سرمایه	۰/۷۵۰
رشد اقتصادی	هدایت نقدینگی به بخش حقیقی اقتصاد	۰/۷۳۲
	ثبات در بازارهای موازی (ارز، طلا، مسکن و...)	۰/۶۹۸
	رشد بخش حقیقی	۰/۶۱۷
بهبود اقتصاد خانواده و مدیریت مالی شخصی	برنامه ریزی بازنشستگی موثر	۰/۶۴۶
	دستیابی به امنیت درآمدی	۰/۶۰۹
	حفظ ارزش دارایی	۰/۷۸۹
	افزایش درآمد و ثروت آفرینی	۰/۷۶۳

ماخذ: یافته‌های تحقیق

همانطور که مشاهده می‌شود هیچ کدام از بارهای عاملی در جدول فوق کمتر از مقدار ۰/۲ نمی‌باشند لذا می‌توان نتیجه گرفت که اجزاء مدل، مناسب بوده و شاخص‌ها، سازه‌های مورد نظر را به خوبی سنجیده است.

۷-۳- آزمون فرضیات

بر اساس یافته‌های مرحله پژوهش کیفی و الگوی پارادایمی به دست آمده، الگویی فرضی تدوین گشت که شامل متغیرهای برون‌زا (که مشابه متغیرهای مستقل عمل کرده و مسیرها از این متغیرها شروع می‌شوند و اثری به آنها

ختم نمی شود) از قبیل؛ شرایط علی (مسائل مربوط به اشتغال و فضای کاری، مسائل مربوط به تحصیلات و تخصص، دسترسی به منابع مالی، ویژگی های محیطی و دموگرافی)، شرایط زمینه ای (فناوری های نوین، وضعیت جاری اقتصادی و بازارهای مالی)، شرایط مداخله گر (قوانین و مقررات تسهیل گر) و متغیرهای درون زا (که مانند متغیرهای وابسته عمل کرده، اثر مسیرها به آنها ختم می شود و ممکن است خود بر متغیر دیگری اثر داشته باشند) از قبیل؛ پدیده محوری (سواد مالی)، کنش ها و تعاملات (برنامه های حمایتی دولت و استفاده از ظرفیت رسانه ملی و برنامه های آموزش ملی) و پیامدها (ثبات فضای اقتصاد کلان، تعمیق بازار سرمایه، رشد اقتصادی، بهبود اقتصاد خانواده و مدیریت مالی شخصی) می باشد.

بر مبنای الگوی پارادایمی استخراج شده از تحلیل داده های کیفی و عوامل حاصل از تحلیل عاملی مرتبه اول، مدل فرضی طراحی شد و روابط مستقیم و غیر مستقیم بین متغیرها مشخص شد. بر اساس مدل مفهومی به دست آمده از مرحله کیفی پژوهش، هر یک از سازه های برون زا و درون زای مدل با توجه به نتایج تحلیل عاملی به عنوان متغیرهای مشاهده شده در مدل فرضی پژوهش آمده اند. این مدل با استفاده از مدل معادلات ساختاری آزمون شد. در نهایت مدل زیر به دلیل انطباق آن با یافته های حاصل از تحلیل کیفی؛ مدل اولیه و مدل فرضی، رضایت بخش بودن شاخص های برازش مدل و معنی دار بودن برآوردهای آماری آن، برای ارائه داده ها در نظر گرفته شد.

۷-۳-۱- آزمون خوبی برازش

معیار R^2 میزان تأثیر یک متغیر مستقل بر روی یک متغیر وابسته را نشان می دهد. به عبارت دیگر، میزان تبیین واریانس متغیر وابسته توسط متغیر مستقل که عددی بین صفر تا یک است را نشان می دهد. شیوه قضاوت به این صورت است که مقادیر R^2 کوچکتر ۰/۱۹ را برازش ضعیف، مقادیر بین ۰/۱۹ تا ۰/۳۳ را برازش متوسط مقادیر بالای ۰/۳۳ را برازش قوی گویند (Chin, 1998, p312).

مقدار R^2 تنها برای متغیرهای درون زای مدل ارائه می شود و در مورد سازه های برون زا مقدار آن برابر صفر است. هر چه مقدار R^2 مربوط به سازه های درون زای مدل بیشتر باشد، نشان از برازش بهتر مدل است. معیار R^2 به تنهایی از اعتبار کافی جهت خوبی برازش برخوردار نیست مگر آنکه الگوی برآورد شده به صورت کلی از نظر آماری معنادار باشد. برای این امر از آزمون F استفاده می شود. در واقع آزمون F، آزمون معناداری معیار R^2 نیز محسوب می شود. برای آزمون فرضیات این مطالعه ۸ الگوی ساختاری برآورد شده است. نتایج آزمون های خوبی برازش این الگوها در جدول (۱۴) نشان داده شده است. بر اساس نتایج آزمون F همه مدل های برآورد شده مربوط به فرضیات از نظر آماری معنادار هستند. ضمن آنکه ضریب تعیین همه این مدل ها بزرگتر ۱۹ درصد است لذا برازش ها ضعیف نمی باشند و نتایج همه این الگوها از اعتبار کافی برخوردار بوده و قابل اتکا هستند.

جدول (۱۴): مقدار R^2 عوامل سواد مالی

مدل	متغیر درون زا (وابسته)	ضریب تعیین	آماره F	سطح معناداری F
فرضیه ۱	سواد مالی	۰.۹۶	۲۱۲۸.۳۰	۰.۰۰
فرضیه ۲	سواد مالی	۰.۳۵	۱۰.۶۸	۰.۰۰
فرضیه ۳	سواد مالی	۰.۲۱	۵.۲۲	۰.۰۲
فرضیه ۴	سواد مالی	۰.۴۱	۲۳.۳۹	۰.۰۰
فرضیه ۱-۵	ثبات فضای اقتصاد کلان	۰.۲۳	۵۷.۸۵	۰.۰۰
فرضیه ۲-۵	تعمیق بازار سرمایه	۰.۴۴	۱۴۸.۳۰	۰.۰۰
فرضیه ۳-۵	رشد اقتصادی	۰.۲۲	۵۴.۲۵	۰.۰۰
فرضیه ۴-۵	بهبود اقتصاد خانواده و مدیریت مالی شخصی	۰.۴۱	۱۳۳.۳۵	۰.۰۰

ماخذ: یافته های تحقیق

۷-۳-۲- تشریح یافته های مدل

فرضیه های باز تولید شده در پایان تحلیل یافته های مرحله کیفی پژوهش، مبنایی برای ترسیم مدل فرضی و آزمون روابط بین متغیرها در قالب فرضیه های ارائه شده در مرحله کمی پژوهش بود، در ادامه، یافته های بخش کمی پژوهش بر اساس فرضیه های پژوهش ارائه شده اند.

۷-۳-۳-۱- آزمون فرضیه اول

فرضیه های مبتنی بر شرایط علی سواد مالی به شرح زیر بودند:

فرضیه ۱-۱: مسائل مربوط به اشتغال و فضای کاری بر سواد مالی سرمایه گذران خرد بازار سرمایه اثر دارد.

فرضیه ۲-۱: مسائل مربوط به تحصیلات و تخصص بر سواد مالی سرمایه گذران خرد بازار سرمایه اثر دارد.

فرضیه ۳-۱: دسترسی به منابع مالی بر سواد مالی سرمایه گذران خرد بازار سرمایه اثر دارد.

فرضیه ۴-۱: ویژگی های محیطی و دموگرافی بر سواد مالی سرمایه گذران خرد بازار سرمایه اثر دارد.

جدول (۱۵): ضرایب و معنی داری اثرات عوامل شرایط علی بر پدیده محوری

متغیر مستقل	متغیر وابسته	ضریب تأثیرگذاری	انحراف معیار	آماره t	P value
سواد مالی	اشتغال و فضای کاری	۰.۰۸۱	۰.۰۰۲	۵۴.۰۰۲	۰.۰۰۰
	تحصیلات و تخصص	۰.۰۱۷	۰.۰۰۳	۵.۲۰۲	۰.۰۰۰
	دسترسی به منابع مالی	۰.۰۰۵	۰.۰۰۲	۲.۹۱۳	۰.۰۰۴
	ویژگی های محیطی و دموگرافی	۰.۰۰۲	۰.۰۰۳	۰.۵۶۰	۰.۵۷۶

ماخذ: یافته های تحقیق

با توجه به نتایج جدول بالا، از آنجایی که از یک طرف میزان آماره t برای همه عوامل به غیر از ویژگی‌های محیطی و دموگرافی بیشتر از مقدار ملاک ۲ بوده و از طرف دیگر میزان P value همه عوامل کمتر از مقدار ملاک ۵ درصد است، بنابراین همه فرضیه‌های فرعی مربوط به فرضیه اول به استثنای فرضیه ۱-۴ تأیید می‌شوند. اما شواهد کافی برای پذیرش فرضیه ۱-۴ بدست نیامد.

۲-۳-۲-۲-۲-۲ آزمون فرضیه دوم

فرضیه‌های مبتنی بر شرایط زمینه‌ای سواد مالی به صورت زیر بودند:

فرضیه ۱-۲: فناوری‌های نوین بر سواد مالی سرمایه‌گذاران خرد بازار سرمایه اثر دارد.

فرضیه ۲-۲: وضعیت جاری اقتصادی و بازارهای مالی بر سواد مالی سرمایه‌گذاران خرد بازار سرمایه اثر دارد.

جدول (۱۶): ضرایب و معنی داری اثرات عوامل شرایط زمینه‌ای بر پدیده محوری

متغیر مستقل	متغیر وابسته	ضریب	انحراف معیار	آماره t	P value
فناوری‌های نوین	سواد مالی	۰.۰۱۵	۰.۰۰۶	۲.۳۹۰	۰.۰۱۷
		۰.۰۱۹	۰.۰۰۶	۳.۱۱۰	۰.۰۰۲
وضعیت جاری اقتصادی و بازارهای مالی					

ماخذ: یافته‌های تحقیق

با توجه به نتایج جدول بالا، از آنجایی که از یک طرف میزان آماره t برای همه عوامل بیشتر از مقدار ملاک ۲ بوده و از طرف دیگر میزان P value همه عوامل کمتر از مقدار ملاک ۵ درصد است، بنابراین هر دو فرضیه فوق تأیید می‌شوند.

۳-۳-۲-۳-۲-۳ آزمون فرضیه سوم

فرضیه‌های مبتنی بر شرایط مداخله‌گر سواد مالی به شرح زیر بود:

فرضیه ۳-۳: قوانین و مقررات تسهیل‌گر بر سواد مالی سرمایه‌گذاران خرد بازار سرمایه اثر دارد.

جدول (۱۷): ضرایب و معنی داری اثرات عوامل شرایط مداخله‌گر بر پدیده محوری

متغیر مستقل	متغیر وابسته	ضریب	انحراف معیار	آماره t	P value
قوانین و مقررات تسهیل‌گر	سواد مالی	۰.۰۰۸	۰.۰۰۴	۲.۲۸۴	۰.۰۲۳

ماخذ: یافته‌های تحقیق

با توجه به نتایج جدول بالا، از آنجایی که از یک طرف میزان آماره t برای همه عوامل بیشتر از مقدار ملاک ۲ بوده و از طرف دیگر میزان P value همه عوامل کمتر از مقدار ملاک ۵ درصد است، بنابراین فرضیه فوق تأیید می‌شوند.

۴-۳-۲-۳-۲-۴ آزمون فرضیه چهارم

فرضیه‌های مبتنی بر راهبردها (کنش‌ها و تعاملات) سواد مالی به شرح زیر بود:

فرضیه ۱-۴: برنامه‌های حمایتی دولت در تبیین سواد مالی سرمایه‌گذاران خرد اثر دارد.

فرضیه ۲-۴: استفاده از ظرفیت رسانه ملی و برنامه‌های آموزشی ملی در تبیین سواد مالی سرمایه‌گذاران خرد اثر دارد.

جدول (۱۸): ضرایب و معنی داری اثرات عوامل شرایط مداخله گر بر پدیده محوری

متغیر مستقل	متغیر وابسته	ضریب	انحراف معیار	آماره t	P value
استفاده از ظرفیت رسانه ملی و برنامه های آموزشی ملی	سواد مالی	-۰.۲۲۱	۰.۰۴۴	۵.۰۸۰	۰.۰۰۰
		۰.۰۴۷	۰.۰۱۱	۴.۵۱۴	۰.۰۰۰
برنامه های حمایتی دولت					

ماخذ: یافته های تحقیق

با توجه به نتایج جدول بالا، از آنجایی که از یک طرف میزان آماره t برای همه عوامل بیشتر از مقدار ملاک ۲ بوده و از طرف دیگر میزان P value همه عوامل کمتر از مقدار ملاک ۵ درصد است، بنابراین هر دو فرضیه فوق تأیید می شوند.

۷-۳-۵- آزمون فرضیه پنجم

فرضیات مثبتی بر پیامدهای سواد مالی به صورت زیر بودند:

- فرضیه ۱-۵: کنش ها و تعاملات سواد مالی سرمایه گذران خرد بازار سرمایه بر ثبات فضای اقتصاد کلان اثر دارد.
- فرضیه ۲-۵: کنش ها و تعاملات سواد مالی سرمایه گذران خرد بازار سرمایه بر تعمیق بازار سرمایه اثر دارد.
- فرضیه ۳-۵: کنش ها و تعاملات سواد مالی سرمایه گذران خرد بازار سرمایه بر رشد اقتصادی اثر دارد.
- فرضیه ۴-۵: کنش ها و تعاملات سواد مالی سرمایه گذران خرد بازار سرمایه بر بهبود اقتصاد خانواده و مدیریت مالی شخصی اثر دارد.

جدول (۱۹): ضرایب و معنی داری اثرات کنش ها و تعاملات بر پیامدها

متغیر مستقل	متغیر وابسته	ضریب	انحراف معیار	آماره t	P value
استفاده از ظرفیت رسانه ملی و برنامه های آموزشی ملی	ثبات فضای اقتصاد کلان	۰.۳۴۰	۰.۰۷۶	۴.۴۷۶	۰.۰۰۰
		۰.۲۱۸	۰.۰۷۸	۲.۷۸۶	۰.۰۰۶
استفاده از ظرفیت رسانه ملی و برنامه های آموزشی ملی	تعمیق بازار سرمایه	۰.۴۷۷	۰.۰۸۵	۵.۶۴۷	۰.۰۰۰
		۰.۲۸۶	۰.۰۷۶	۳.۷۶۵	۰.۰۰۰
استفاده از ظرفیت رسانه ملی و برنامه های آموزشی ملی	رشد اقتصادی	۰.۳۲۶	۰.۰۷۴	۴.۴۰۱	۰.۰۰۰
		۰.۲۲۱	۰.۰۶۶	۳.۳۱۷	۰.۰۰۱
استفاده از ظرفیت رسانه ملی و برنامه های آموزشی ملی	بهبود اقتصاد خانواده و مدیریت مالی شخصی	۰.۴۵۸	۰.۰۸۸	۵.۱۸۸	۰.۰۰۰
		۰.۲۸۴	۰.۰۶۲	۴.۵۸۶	۰.۰۰۰

ماخذ: یافته های تحقیق

جمع بندی و نتیجه گیری:

نتایج آزمون F همه مدل های ساختاری نشان داد که مدل های برآورد شده مربوط به فرضیات از نظر آماری معنادار هستند. آزمون فرضیات در مدل های ساختاری و با آماره آزمون t استودنت به صورت زیر می باشد (ضمن آنکه ضریب تعیین همه این مدل ها بزرگتر ۱۹ درصد است):

✓ نتایج فرضیه اول:

از آنجایی که از یک طرف میزان آماره t برای همه عوامل به غیر از ویژگی های محیطی و دموگرافی بیشتر از مقدار ملاک ۲ بوده و از طرف دیگر میزان P value همه عوامل کمتر از مقدار ملاک ۵ درصد است، بنابراین همه فرضیه های فرعی مربوط به فرضیه اول به استثنای فرضیه ۱-۴ تأیید می شوند. اما شواهد کافی برای پذیرش فرضیه ۱-۴ بدست نیامد.

✓ نتایج فرضیه دوم:

از آنجایی که از یک طرف میزان آماره t برای همه عوامل بیشتر از مقدار ملاک ۲ بوده و از طرف دیگر میزان P value همه عوامل کمتر از مقدار ملاک ۵ درصد است، بنابراین هر دو فرضیه فرعی فرضیه دوم تأیید می شوند.

✓ نتایج فرضیه سوم:

از آنجایی که از یک طرف میزان آماره t برای همه عوامل بیشتر از مقدار ملاک ۲ بوده و از طرف دیگر میزان P value همه عوامل کمتر از مقدار ملاک ۵ درصد است، بنابراین فرضیه سوم تأیید می شوند.

✓ نتایج فرضیه چهارم:

از آنجایی که از یک طرف میزان آماره t برای همه عوامل بیشتر از مقدار ملاک ۲ بوده و از طرف دیگر میزان P value همه عوامل کمتر از مقدار ملاک ۵ درصد است، بنابراین هر دو فرضیه فرعی فرضیه چهارم تأیید می شوند.

✓ نتایج فرضیه پنجم:

از آنجایی که از یک طرف میزان آماره t برای همه عوامل بیشتر از مقدار ملاک ۲ بوده و از طرف دیگر میزان P value همه عوامل کمتر از مقدار ملاک ۵ درصد است، بنابراین هر ۴ فرضیه ی فرعی فرضیه پنجم تأیید می شوند. بر اساس تحلیل عاملی، بار عاملی اطلاعات عمومی فردی؛ آموزش، اطلاعات و اطمینان؛ دانش و فهم مالی؛ مهارت و نگرش در سنجش سواد مالی سرمایه گذاران خرد ترتیب ۰,۲۰۱؛ ۰,۲۳۸؛ ۰,۲۷۶؛ ۰,۲۱۱ و ۰,۲۳۴ است. همچنین بار عاملی مسائل مربوط به اشتغال و فضای کاری؛ مسائل مربوط به تحصیلات و تخصص؛ دسترسی به منابع مالی؛ ویژگی های محیطی و دموگرافی در تعیین شرایطی علی سواد مالی سرمایه گذاران خرد به ترتیب ۰,۲۶۲؛ ۰,۳۱۶؛ ۰,۲۸۴؛ ۰,۴۴۸ است. بار عاملی فناوری های نوین؛ وضعیت جاری اقتصادی و بازارهای مالی در تعیین عوامل زمینه ای مؤثر بر سواد مالی به ترتیب ۰,۶۹۲ و ۰,۶۹۲ است. در تبیین راهبردهای سواد مالی سرمایه گذاران خرد نیز بار عاملی برنامه های حمایتی دولت؛ استفاده از ظرفیت رسانه ملی و برنامه های آموزش ملی به ترتیب ۰,۷۳۴ و ۰,۷۳۴ بود. در تبیین پیامدهای سواد مالی سرمایه گذاران خرد نیز بار عاملی ثبات فضای اقتصاد کلان؛ تعمیق بازار سرمایه؛ رشد اقتصادی؛ بهبود اقتصاد خانواده و مدیریت مالی شخصی به ترتیب ۰,۵۹۴؛ ۰,۷۲۵؛ ۰,۶۰۸؛ ۰,۷۳۱ بود.

با توجه به نتایج جدول بالا، از آنجایی که از یک طرف میزان آماره t برای همه عوامل بیشتر از مقدار ملاک ۲ بوده و از طرف دیگر میزان P value همه عوامل کمتر از مقدار ملاک ۵ درصد است، بنابراین هر ۴ فرضیه‌ی فوق تأیید می‌شوند.

پیشنهادات

- ✓ در حوزه اشتغال و فضای کاری سواد مالی را به صورت عملی ارتقا دهند. برای این امر به عنوان مثال می‌توان بخشی از مزایا و پاداش‌های کارکنان را در قالب خرید واحدهای سرمایه‌گذاری صندوق‌ها یا سایر ابزارهای مالی پرداخت کرد تا آنها کم و بیش نسبت به حوزه بازارهای مالی حساس باشند. یا دوره‌های تأمین مالی، سرمایه‌گذاری، مدیریت پول و ... برگزار کرد.
- ✓ برای همه مردم مقدور نیست که تحصیلات و تخصص در حوزه مالی داشته باشند اما می‌توان با برگزاری دوره‌های آموزشی و کارگاهی و همچنین استفاده از ظرفیت‌های شبکه‌های اجتماعی حداقل دانش و تخصص را در حوزه مالی عمومی ایجاد کرد.
- ✓ دسترسی به منابع مالی یک علت مهم در ارتقا سواد مالی محسوب می‌شود. لذا لازم است شرایطی در جامعه ایجاد شود تا دسترسی عادلانه به منابع مالی همچون تسهیلات بانکی و ... فراهم شود.
- ✓ ارتقا سواد مالی یک وظیفه عمومی و حاکمیتی نیز محسوب می‌شود. بر این اساس دولت باید برنامه‌های حمایتی متفاوتی را دنبال کند. از جمله این برنامه‌های می‌توان به تبلیغ در رسانه‌های ملی، ترغیب مردم از طریق تریبون‌های رسمی، واگذاری شرکت‌ها و دارایی‌های دولتی از طریق بازار سرمایه و اجرای سیاست‌های حمایتی دولت (سهام عدالت و...) اشاره کرد.
- ✓ لازم است از ظرفیت رسانه ملی استفاده شده و آموزش از طریق تلویزیون؛ پخش تبلیغات بازارهای مالی همچون بازارهای بورس، فرابورس، کالا و... در تلویزیون؛ تبلیغ تأمین مالی از طریق اوراق بهادار اسلامی در تلویزیون؛ آموزش در مدارس و دانشگاه‌ها از طریق برگزاری کارگاه‌ها، سمینارها و... را اولویت سیاستگذاران و برنامه‌ریزان قرار گیرد.
- ✓ امروزه فناوری‌های نوین در ابعاد مختلف زندگی بشر وارد شده است و بسط و توسعه هر پدیده‌ای نیاز به این فناوری دارد. مسائلی همچون نرم افزارهای مختلف تحت وب و موبایل جهت تسهیل معاملات در بازارهای مالی و آموزش‌های مربوطه؛ آموزش عمومی در ارتباط با بکارگیری نرم افزارها و برنامه‌های معاملات ابزارهای مالی؛ فراهم کردن دسترسی عموم به اینترنت تلفن همراه و ثابت؛ اطلاع‌رسانی و آگاهی بخشی در ارتباط با وضعیت بازارهای مالی از طریق ابزارهای ارتباطی؛ بهبود عملکرد سامانه‌های معاملاتی بازار سرمایه؛ امکان احراز هویت غیرحضوری از طریق نرم افزارهای تحت موبایل و وب تحت فناوری‌های نوین می‌تواند دنبال شود.
- ✓ وضعیت بی‌ثبات اقتصادی و بازارهای مالی در بلندمدت مردم را نسبت امور مالی و سرمایه‌گذاری بدبین می‌کند. لذا لازم است تا حد امکان ثبات در بخش حقیقی و مالی توسط سیاستگذاران اقتصادی پیگیری شود.

✓ قوانین و مقررات تسهیل گر یک عامل خیلی مهم در توسعه مالی محسوب می شود. قوانین و مقررات تسهیل گر باعث اقبال عمومی مردم نسبت به حوزه های مالی می شود و آنها ترغیب می شوند سواد مالی خود را ارتقا دهند.

منابع

باهنر؛ زهرا، «سنجش سواد مالی دانشجویان و ارتباط آن با رفاه ذهنی و مالی آنها»، ۱۳۹۶، پایانامه کارشناسی ارشد.

بینشیان، زهرا؛ دهدار، فرهاد؛ ارائه مدل رابطه هوش مالی با رایشهای رفتاری اثر آنها در تصمیمات سرمایه گذاری بر اساس نظریه رفتار برنامه ریزی شده، فصلنامه دانش سرمایه گذاری، ۱۳۹۷، بهار، شماره ۲۵ صص ۲۰۳-۲۲۱.

پیغامی، عادل؛ مرادی باصیری، امین؛ کتاب «سواد مالی: الگویی برای مالی شخصی و خانوادگی»، دانشگاه امام صادق (ع)، ۱۳۹۵، آذر ماه، صص ۲۹۶.

جان افزایی، نصراله؛ سجادی، ابراهیم، بررسی روابط سواد مالی، احساسات سرمایه گذاران، ادراک ریسک و تمایل به سرمایه گذاری؛ تبیین الگوی بهینه (شواهدی از سرمایه گذاران فردی و نهادی در بورس اوراق بهادار تهران)، ۱۳۹۶، پایانامه کارشناسی ارشد.

جلیلودن، ابوالحسن؛ رستمی نوروزآباد، مجتبی؛ تعاملات سواد مالی، احساسات سرمایه گذاران، ادراک ریسک و تمایل به سرمایه گذاری: شواهدی از بورس اوراق بهادار تهران، فصلنامه دانش سرمایه گذاری، ۱۳۹۷، پاییز، شماره ۲۷ صص ۱۴۱-۱۶۹.

حسن زاده، آتنا؛ دهقان، عبدالمجید؛ علیخانی، محسن؛ تأثیر سواد مالی و درک ریسک بر انتخاب سرمایه گذاری در بورس اوراق بهادار تهران، فصلنامه مهندسی مالی و مدیریت اوراق بهادار، ۱۳۹۸، زمستان، صص ۹۰-۱۰۸.

دیانتی دیلمی، زهرا؛ حنیفه زاده، محمد؛ بررسی سطح سواد مالی خانواده های تهرانی و عوامل مرتبط با آن، فصلنامه علمی پژوهشی دانش مالی تحلیل اوراق بهادار، ۱۳۹۴، تابستان، شماره ۲۶، صص ۱۱۵-۱۳۹.

رحمانی نوروزآباد، سامان؛ محمدی، اسفندیار؛ پیامدهای سواد مالی بر تصمیمات سرمایه گذاران و عملکرد سرمایه گذاری، فصلنامه علمی پژوهشی دانش مالی تحلیل اوراق بهادار، ۱۳۹۸، بهار، شماره ۴۱، صص ۱۱۳-۱۲۳.

شیرازیان، زهرا؛ بررسی نقش سواد مالی و مدیریت پول بر مدیریت مالی شخصی سرمایه گذاران بورس اوراق بهادار تهران، فصلنامه علمی پژوهشی دانش مالی تحلیل اوراق بهادار، ۱۳۹۷، تابستان، شماره ۳۸، ص ص ۱۴۵-۱۶۳.

قالق، کریم؛ یعقوب نژاد، احمد؛ فلاح شمس، میر فیض، تأثیر سواد مالی بر میزان شخصیت ماکیاولیستی سرمایه گذاران بورس اوراق بهادار تهران، فصلنامه علمی پژوهشی دانش سرمایه گذاری، ۱۳۹۸، تابستان، شماره ۳۰، ص ص ۲۲۹-۲۴۹.

قالق، کریم؛ یعقوب نژاد، احمد؛ فلاح شمس، میر فیض، تأثیر سواد مالی بر تورش های رفتاری سرمایه گذاران بورس اوراق بهادار تهران، چشم انداز مدیریت مالی، ۱۳۹۵، زمستان، شماره ۱۶، ص ص ۷۵-۹۴.

عاصی، مهرداد؛ چیرانی، ابراهیم؛ فرحید، فرزین؛ طراحی مدلی جهت تبیین سواد مالی سرمایه گذاران خرد بازار سرمایه، فصلنامه علمی بورس اوراق بهادار، ۱۳۹۹، زمستان، شماره ۵۲، ص ص ۲۶۹-۳۰۷.

محمدی پور، رحمت اله؛ رحمانی، سامان؛ ارزیابی عوامل رفتاری مؤثر بر تصمیمات سرمایه گذاران در بورس اوراق بهادار تهران، پژوهشنامه اقتصاد و کسب و کار، ۱۳۹۶، بهار، شماره ۱۴، ص ص ۸۳-۹۴.

میرزایی، مریم؛ شیرازیان، زهرا؛ بررسی نقش شمولیت مالی و سواد مالی بر ارزش درک شده از سرمایه گذاری از دیدگاه سرمایه گذاران بورس اوراق بهادار تهران، فصلنامه علمی پژوهشی دانش مالی تحلیل اوراق بهادار، ۱۳۹۸، بهار، شماره ۴۱، ص ص ۱۲۵-۱۴۲.

مرادی، جواد؛ ایزدی، منصوره؛ بررسی تأثیر سواد مالی سرمایه گذاران بر تصمیم سرمایه گذاری در اوراق بهادار، فصلنامه علمی پژوهشی دانش سرمایه گذاری، ۱۳۹۴، بهار، شماره ۱۳، ص ص ۱۲۷-۱۴۹.

یعقوب نژاد، احمد؛ نیکومرام، هاشم؛ معین الدین، محمود؛ ارائه الگویی جهت سنجش سواد مالی دانشجویان ایرانی با استفاده از روش دلفی فازی، فصلنامه مهندسی مالی و مدیریت اوراق بهادار، ۱۳۹۰، پاییز، ص ص ۱-۲۳.

یوسفی، زهرا؛ طیبی زاده، عالی؛ «اندازه گیری سواد مالی سرمایه گذاران حقیقی بورس اوراق بهادار ایران و ارتباط سواد مالی با تنوع پرتفوی». ۱۳۹۶. کنفرانس ملی تحقیقات علمی جهان در مدیریت، حسابداری، حقوق و علوم اجتماعی.

Agarwal, N. Raman, T. V. Sharma, A. Jain. V. (2010). "Behavioral biases affecting investors attitude the social sciences". II(14): 3643-3647.

(In Persian)

- Asi, Mehrdad; Chirani, Ibrahim; Farahbod, Farzin;(2019) "*Designing a Model to Explain the Financial Literacy of Retail Investors in the Capital*", Stock Exchange Scientific Quarterly, Winter, No. 52, pp. 269-307. (In Persian)
- Brave; Zahra,(2016), "*Measuring students' financial literacy and its relationship with their mental and financial well-being*", , Master's thesis. (In Persian)
- Binishian, Zahra; Dehdar, Farhad;(2017). "*Presenting the relationship model of financial intelligence with behavioral traits and their effect on investment decisions based on the theory of planned behavior*", Investment Science Quarterly, , Spring, No. 25, pp. 203-221. (In Persian)
- Ciaian, P. & Rajcaniova, M. (2016). The digital agenda of virtual currencies: Can
- Dianti Dilmi, Zahra; Hanifazadeh, Mohammad; , (2014), "*Investigating the level of financial literacy of Tehrani families and factors related to it*", financial research quarterly of securities analysis, summer, number 26, pp. 115-139. (In Persian)
- Hassanzadeh, Athena; Dehghan, Abdul Majid; Alikhani, Mohsen;(2018) "*The effect of financial literacy and risk perception on investment choice in Tehran Stock Exchange*", Financial Engineering and Securities Management Quarterly, , Winter, pp. 108-90. (In Persian)
- Jalilund, Abolhasan; Rostami, Norouzabad, Mojtabi;(2017). *Interactions between financial literacy, investors' feelings, risk perception and willingness to invest: Evidence from Tehran Stock Exchange*, Investment Knowledge Quarterly, , Autumn, No. 27, pp. 141-169. (In Persian)
- Jan Afzaei, Nasraleh; Sajjadi, Ebrahim, (2016). *Investigating the relationship between financial literacy, investors' feelings, risk perception and willingness to invest; Explanation of the optimal model (evidence from individual and institutional investors in Tehran Stock Exchange)*, Master's thesis. (In Persian)
- Message, Adel; Moradi Basiri, Amin;(2015). The book "*Financial Literacy: A Model for Personal and Family Finance*", Imam Sadegh University (AS), , Azar, p. 296. (In Persian)
- Mohammadipour, Rahmat-e-Leh; Rahmani, Saman;(2016), "*Evaluation of behavioral factors affecting investors' decisions in Tehran Stock Exchange*", Economics and Business Research Journal, Spring, No. 14, pp. 83-94. (In Persian)

Qalmaq, Karim; Yaqub Nejad, Ahmed; Fallah Shams, Mir Faiz,(2016), "The effect of financial literacy on the behavioral tendencies of Tehran Stock Exchange investors", *Perspectives of Financial Management*, , Winter, No. 16, pp. 75-94. (In Persian)

Qalmaq, Karim; Yaqub Nejad, Ahmed;(2018), "Fallah Shams, Mir Faiz, The effect of financial literacy on the level of Machiavellian personality of Tehran Stock Exchange investors", *Investing Knowledge Quarterly*, Summer, No. 30, pp. 229-249. (In Persian)

Rahmani Norouzabad, Saman; Mohammadi, Esfandiar;(2018), *Consequences of financial literacy on investors' decisions and investment performance*, *Scientific Research Quarterly of Financial Science and Securities Analysis*, Spring, No. 41, pp. 113-123. (In Persian)

Schaupp, L. C, & Festa, M. (2018, May). Cryptocurrency adoption and the road to regulation. In *Proceedings of the 19th Annual International Conference on Digital Government Research: Governance in the Data Age* (p. 78). ACM.

Shahzad, F. GuoYi, X. Jian, W. & Shahbaz, M. (2018). An empirical investigation on the adoption of cryptocurrencies among the people of mainland China. *Technology in Society*.

Shirazian, Zahra;(2017), Investigating the role of financial literacy and money management on the personal financial management of Tehran Stock Exchange investors, *Scientific Research Quarterly of Financial Knowledge of Securities Analysis*, , Summer, No. 38, pp. 145-163. (In Persian)

Tschorsch, F. & Scheuermann, B. (2016). Bitcoin and beyond: A technical survey on decentralized digital currencies. *IEEE Communications Surveys & Tutorials*, 18(3), 2084-2123.

Yaqub Nejad, Ahmed; Nikumram, Hashem; Moinuddin, Mahmoud;(2011) "*Presenting a model to measure the financial literacy of Iranian students using fuzzy Delphi method*", *Financial Engineering and Securities Management Quarterly*, , Autumn, pp. 23-1. (In Persian)

Yelowitz, A. & Wilson, M. (2015). Characteristics of Bitcoin users: an analysis of Google search data. *Applied Economics Letters*, 22(13), 1030-1036.

• Yousefi, Zahra; Tayibizadeh, Alia;(2016)"*Measuring the financial literacy of real investors of the Iran Stock Exchange and the relationship between*

financial literacy and portfolio diversification". World scientific research conference in management, accounting, law and social sciences. (In Persian)

Zarifis, A. Efthymiou, L. Cheng, X. & Demetriou, S. (2014, May). Consumer trust in digital currency enabled transactions. In *International Conference on Business Information Systems* (pp. 241-254). Springer, Cham.

COPYRIGHTS

© 2022 Securities and Exchange Organization, Tehran, Iran. This license lets others remix, tweak, and build upon your work non-commercially, and although their new works must also acknowledge you and be non-commercial, they don't have to license their derivative works on the same terms.

